

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Časopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalca« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon uredništva in uprave 32-931, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 234. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE
ST. 35 / 24. AVGUSTA 1956 / LETO XV. / CENA 10 DIN

NEKAJ PRIPOMB K SEDANJEMU TARIFNEMU SISTEMU

PEREČE VPRAŠANJE

Na dveh načelih mora sloneti naš tarifni sistem: na plačevanju po delu in na odvisnosti plače od uspeha gospodarske organizacije

V veljavnem plačilnem sistemu omogoča uresničevanje prvega načela pravilo, da imajo delavci pravico do plače, obračunane po času in po učinku neposredno iz dohodka pred ugotovitvijo dobička. Uveljavitev tega pravila je odpravila — plačni sklad, ki je bil do 1. 1955. finančni instrument za obračun med podjetjem in skupnostjo. Najvažnejša pa je bila neposredna odvisnost plač od doseženega plačnega sklada. Toda v takem sistemu ni bilo dovolj vzpodbude za posameznika, ker je bilo težišče na kolektivni stimulaciji. Plačni sklad je bil v nekem smislu — kolektivni zalog, ki se je potem, ko je bil dosežen, razdeljeval med posameznike v obliki plač.

Omenjeno pravilo je izraz stališča, da mora plačni sistem predvsem vzbuditi gmotni interes vsakega posameznika za čimvečjo storilnost. Zato je bil odpravljen plačni sklad kot instrument in osnova za obračun plač. Sedaj je plačni sklad samo znesek posamičnih plač in podjetje izračuna potrebna sredstva za plače enostavno s seštevkom na podlagi tarifnih postavk po času in učinku obračunanih posamičnih plač. Ker ni več plačnega sklada, ki bi omejeval plače, je bilo treba preko »ravnih tarifnih postavk« omejiti tarifne postavke same. Te so postale nespremenljive in po določbi zveznega družbenega plana za 1956. leto morajo ostati nespremenjene v veljavi tudi v letošnjem letu. Taka ureditev naj bi zagotovila, da lahko plače rastejo samo v sorazmerju s storilnostjo. Vsekakor je bilo to pomemben napredek proti prejšnjemu sistemu. Število normiranih del je znatno večje in večje je tudi prizadevanje za večji delovni učinek. Več kot enoletna praksa pa je pokazala, da je ta ureditev pozitivna samo za uvajanje normiranih del in stimulativna predvsem za tiste, katerih delo je mogoče meriti in plačo izračunavati po doseženem učinku.

Ali je odvisna delovna storilnost samo od tistih, katerih delo se da normirati in torej učinek meriti in ali je sploh možno omejiti pojem delovne storilnosti zgolj na izpolnjevanje norm? Če bi se delovna storilnost lahko izenačevala z normiranim delom, bi ne mogli govoriti o primerni storilnosti v gospodarskih panogah, kjer se zaradi posebnosti proizvodnega procesa mnoga dela ne dajo normirati. Do absurdnih sklepov pa bi prišli ob dejstvu, da uvajanje moderne mehanizacije in avtomatizacije važnost norm celo zmanjšuje ob istočasnem občutnem povečanju delovne storilnosti.

Delovno storilnost lahko označimo za razmerje med vloženim delom in doseženo proizvodnjo, med donosom in delovnim časom. Potemtakem učinkuje plačilni sistem enostransko, če izpodbuja zgolj delavce na delovnih mestih z normiranim delom. Še bolj pa je treba ugotoviti enostransko vrednost, če zadošča za boljše plačo preseganje samo količinsko določenega delovnega učinka ne glede na kakovost, proizvodne stroške, delovno storilnost, kar sedanji sistem omogoča in dopušča.

Take pojave naj sicer obvladuje drugo načelo, da bodi plača odvisna istočasno tudi od uspeha gospodarske organizacije. Dobiček naj bi bil izraz in merilo uspeha. Zato se to drugo načelo uresničuje z udeležbo delavcev na delu doseženega dobička tako, da imajo poleg plače obračunane po času in učinku še pravico do plače iz dobička. Ta udeležba naj bi bila hkrati posledica delavskega gospodarjenja. Znižanje proizvodnih stroškov, večja donosnost poslovanja, boljše kakovost, zmanjšanje izmeta, obvladanje ozkih grl, racionalna izraba delovnega časa itd., vse to, kar se izraža v večji delovni storilnosti kot končnem rezultatu, naj bi podjetju povečalo dobiček. S tem naj bi se povečal tisti del, ki je namenjen za plače.

Tem teoretičnim postavkam sicer ni mogoče oporekati. Toda v praksi se bolj slabo uveljavljajo. Gospodarske organizacije še vedno niso dovolj zainteresirane, da bi zniževale proizvodne stroške, skrbele za

racionalno zaposlitev potrebnega števila delavcev, za optimalno izkoriščanje delovnega časa, za čimboljšo organizacijo dela in poslovanja. Plače in sredstva za plačevanje namreč ne morejo rasti v sorazmerju s povečanim obsegom proizvodnje, z znižanjem proizvodnih stroškov, z večjo delovno storilnostjo. Prav tako pa podjetju nerentabilno, neracionalno poslovanje ne povzroča vedno kakšnih posebnih težav pri izračunu plač.

Plače se namreč obračunavajo neposredno v materialne stroške pred ugotovitvijo dobička, torej direktno na podlagi števila zaposlenih, njihovega delovnega časa in delovnega učinka ne oziraje se na obseg proizvodnje, na storilnost, na proizvodne stroške. Zato gospodarska organizacija ne more bolje plačevati delavcev, ki dosegajo isto ali celo večjo storilnost, kljub odpravi odvisne delovne sile. Nasprotno, v sedanji ureditvi, kjer naj še vedno veljajo povprečja tarifnih postavk (gl. navodilo Sekretariata Zveznega izvršnega sveta za delo z dne 9. maja 1956, objavljeno v zagrebškem »Informatorju«) pridejo lahko podjetja, ki odpravijo odvisno delovno silo, celo v težave. Naravno je, da v takem primeru odpovejo najslabšim. Ti imajo navadno tudi najnižje tarifne postavke, ker so pač na takih delovnih mestih ali delih. Toda če bi dosledno upoštevali povprečja tarifnih postavk v razpou, bi lahko s takim ukrepom ogrozili plače boljših, sposobnejših delavcev, ki ostanejo. Torej ekonomsko utemeljen ukrep, ki bi moral zaradi večje storilnosti ugodno vplivati na plače ostalih, bi lahko vplival spričo veljavnih finančno-administrativnih ukrepov celo negativno. To je le en primer, kako se zgolj z administrativnimi ukrepi ne da usmerjati tarifna politika, kako se ne morejo obvladati posledice enostranske ureditve.

Ker ni ustreznega odnosa med plačami po tarifnih postavkah in tistim delom dobička, ki je namenjen za plače, za racionalno zaposlitev ni kaj posebno vzpod-

budna okolnost, da se z zmanjšanjem števila zaposlenih lahko poveča delež na dobičku. To povečanje je namreč tolikšno, da ne more izpodbudno vplivati. Zaradi načina oblikovanja in delitve dobička tudi varčno gospodarjenje s surovinami, materialom, racionalno gospodarjenje ne povečuje primerno dohodek, ki ostane podjetju.

Končno je omeniti še neko važno okolnost. Vpliv tržnega mehanizma je še preslab, dobiček marsikdaj ni samo rezultat gospodarjenja, temveč raznih, včasih celo od podjetja neodvisnih činiteljev. Še vedno močan monopolni položaj mnogih podjetij omogoča doseganje dobička precej neodvisno od tega, kakšna je delovna storilnost, obratno se dogaja, da zaradi raznih ukrepov (maksimiranje cen, spremembe promelnega davka, stopenj raznih prispevkov itd.) kljub večji storilnosti in večjim prizadevanjem kolektiva dobiček pada in s tem seveda tudi delež na dobičku. Ker se sredstva za premije črpajo iz dobička, iz istih razlogov tudi premijski sistem ne more dati zaželenih učinkov.

Še vedno ni torej ustreznega, dovolj tesnega funkcionalnega odnosa med delovno storilnostjo in sredstvi za plače. Očitno je, da sicer vzpodbujanje delavcev na normiranih delih za večji delovni učinek ne zadošča za doseganje večje delovne storilnosti in da udeležba na dobičku v sedanjih oblikah in v dosedanjem obsegu ni takšna, da bi mogla dovolj izpodbujati prizadevanja za racionalno ekonomično poslovanje, za dvigovanje storilnosti. Tudi morebitni izvršilni predpisi ne morejo zboljšati sistema. Kvečjemu ga lahko komplicirajo in vnesejo vanj nove administrativne in finančne elemente, ki ne morejo biti nadomestilo tega, kar v sistemu manjka.

Praksa namreč vedno bolj terja primerno rešitev perečega vprašanja, kako sedaj prevladujočo posamično vzpodbudo, ki mora ostati, dopolniti tako, da bo (Nadaljevanje na 2. strani)

V planinah najde človek, ki se ves teden poti v tovarni, obilo oddiha in zdravega razvednila

BESEDA O DELU OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA LJUBLJANA-CENTER

Neumorni odborniki

— Kdo se bo pripeljal, ko pripravljate tako slavnosten sprejem?
— Edini potnik, ki je plačal ce lo karto...

IZ KONJSKE KOMUNE

Zadružništvo v ospredju

Odborniki sindikalnega sveta so pretekli teden obravnavali zadružništvo na svojem področju. Sklenili so, da bodo v kratkem sklicali posebno posvetovanje sindikalnega aktiva v Zrečah, Vitanju, Ločah in Konjicah, na katerih se bodo o zadružništvu še podrobneje pogovorili. Obenem nameravajo obravnavati še druga vprašanja iz tekočih nalog sindikalnih organizacij. Na posvetovanju nameravajo povabiti še predstavnike SZDL in se z njimi skupaj pomeniti o političnem delu v prihodnjih mesecih.

Na seji so poročali tudi predsedniki nekaterih komisij, ki jih je pred meseci postavil sindikalni svet. Iz poročil je bilo mogoče razbrati, da so že vse začele z delom.

L. V.

Dosej smo že večkrat pisali o metodi dela nekaterih okrajnih in tudi občinskih sindikalnih svetov. Tokrat recimo kakšno o tem, kako dela sindikalni svet ljubljanske občine Center.

Občina Center je po številu prebivalstva med največjimi v naši republici. Toda v njej je le malo večjih industrijskih podjetij, v glavnem prevladujejo v njej administrativne ustanove ter trgovina in obrt, kar vse daje sindikalnemu delu vsekakor svojski pečat. Marsikdo bi si mislil, da je odbornikom tega občinskega sveta kaj lahko delati, saj teren ni obsežen, dobre so prometne zveze in tudi ljudje so vendar »mestni«, to se pravi, bolj izobraženi itd. Vendar je prav v tem tudi težava, saj se v takem okolju pogosteje srečuješ z malomeščansko miselnostjo in oportunistem je pogljal globlje korenine.

Druga objektivna okoliščina je precejšnja razdrobljenost

sindikalnih organizacij, saj je 39.000 sindikalnih članov organiziranih v 270 podružnicah. Torej je področje, ki ga mora obvladovati občinski svet, dokaj obširno in težav tudi ne manjka.

No, glede same organizacijske zgradbe občinskega sindikalnega sveta ni kaj dosti povedati, česar ne bi zasledili že pri drugih občinskih svetih. Vsakogar kajpak zanima, kako obvladujejo tako obširen teren in kako vodijo podružnice. Če bi hotel vse podružnice sklicati, bi moral sedeti pri telefonu kar nekaj dni. Vsaka okrožnica pa stane kar precej. Odborniki so si pomagali drugače. Ustanovili so 12 aktivov. Vsak od teh zajema podružnice določene stroke, razen njih pa delujeta še strokovna odbora trgovinskih, gostinskih ter turističnih delavcev in komunalnih ter obrtnih delavcev, od katerih je zadnji precej šibak in si občinski svet ne pomaga kaj prida z njim. Te aktivne vodijo predsedniki, ki so obenem člani plenuma ObSS, bolje rečeno, te predsednike so izbrali iz vrst članov plenuma. Ti aktivni potem sklicujejo odbornike podružnic ob posameznih vprašanjih, ki bi jih ObSS rad uresničil. Sami pa proučujejo tudi posamezna vprašanja svoje stroke. Če proučuje občinski svet kakšno posebno važno vprašanje, ga premeljejo pred sejo predsedstva tudi aktivni. Tako so ti aktivni poleg rednih komisij desna roka predsedstva občinskega sveta.

Da, komisije. Tudi te niso take, kot jih srečujemo drugod. Ne proučujejo zgolj posameznih vprašanj, marveč podružnicam tudi neposredno pomagajo. Izsledki komisij pa so bogato gradivo, ki ga občinski svet s pridom uporablja. Na eni izmed zadnjih sej predsedstva so med drugim precej razpravljali o nizki storilnosti dela v podjetju. »Te-

htnica«. Posebna komisija je namreč ugotovila, da razjeda ta kolektiv šušmarstvo, ki se je tako udomačilo, da ga tudi pod novim upravnim vodstvom še ni bilo moč čisto izkoreniniti. Sploh je problemov v tej občini precej, če se spomnimo le razmer v veblogovnici »Tromostovje«, pa v hotelu »Turist« itd. Treba je priznati, da ima občinski sindikalni svet velike zasluge, da se razmere v podjetjih normalizirajo. Seveda pa povsod njegov vpliv še ni segel in se vsak dan odpirajo novi problemi.

Odbornik občinskega sveta uživajo precejšnjo podporo ljudskega odbora, saj je predsednik občinskega ljudskega odbora obenem predsednik okrajnega sindikalnega sveta.

Vsak mora priznati, da je občinski sindikalni svet sila delaven in da je le malo tako delavnih odbornikov, kot jih je nekaj v tem svetu. Če bi sodili le po številu raznih sestankov, posvetovanj in predavanj, ki jih prireja ObSS tudi te poletne mesece kljub splošnemu dopustniškemu razpoloženju, bi že morali uvideti veliko prizadevnost. Seve ima vsaka stvar svoje dobre in slabe strani. Če je preveč sestankov, če niso morda dobro pripravljani in so vabljeni vedno eni in isti ljudje, take stvari utrujajo, včasih ljudje otope in tako se rado primeri, da pride le petina povabljenih. V takem primeru se je pametneje držati preizkušene načela: manj, toda bolje. Res je pa, da v taki sredini, v kakršni dela ta občinski svet, kjer le z osebnim stikom nekaj opraviš, kakšen drug način težko uporabiš.

Razširjajte naše glasilo!

RAZPIS POMORSKE ŠOLE V PIRANU

Ribiška šola ima ribiški odsek in odsek za motoriste. Šolanje traja 2 leti. Po končanem šolanju, enoletni praksi na ribiških ladjah in po uspešno opravljenem izpitu postanejo absolventi Ribiške šole ribiči oziroma motoristi na ribiških ladjah. Po večletni praksi pa lahko dosežejo naziv ribiča-svetilca, vodje ribolova, brodomvodje ribiške ladje, vodje motorja itd.

Pogoji za sprejem učenca so:

1. da je odslužil vojaško obveznost,
2. da je telesno in duševno zdrav,
3. da je dovršil osnovno šolo,
4. da je v javnem življenju neoporečen.

Prošnji, kolkovanj, z 30 din, je treba priložiti:

1. zadnje šolsko spričevalo
2. rojstni list,
3. potrdilo o reguliranju vojaške obveznosti,
4. potrdilo o imovinskem stanju.

Prošnje naslovite na Upravo Ribiške šole v Piranu in sicer do 1. septembra 1956. Pričetek šole bo 1. oktobra 1956, pred pričetkom pouka pa bo še zdravniški pregled.

Šola ima svoj internat, v katerem je učencem zagotovljeno brezplačno vzdrževanje.

Ravnateljstvo Pomorske srednje šole v Piranu

Prispevki za Tiskovni sklad Delavske enotnosti

Neimenovani, Sežana 5.000 din;
Petaros Peter, Divača 500 din;
Dom Ivana Cankarja, Ljubljana 500 din;
Kosmos Jože, Hrastnik 120 din;
Občinski sindikalni svet Šoštanj 15.000 din;
Sindikalna podružnica »Zvezda«, Maribor 2.000 din;
Občinski sindikalni svet Lešje 1000 din;
Republiški odbor komunalcev 20.000 din.

Za prispevke iskrena hvala!

UREDNISTVO

(Nadaljevanje s 1. strani)

posameznik in kolektiv istočasno in neposredno zainteresiran tudi za racionalno poslovanje gospodarske organizacije kot celote, za optimalno izrabo delovnega časa. Dopolnitev mora biti taka, da bo v delavch krepila in razvijala — ne le stremljenja za preseganje svoje norme — temveč tudi interesa za čim cenejšo, čimboljše proizvodnjo, za večjo delovno storilnost v celoti. Skratka, plača mora biti dejansko neposredno odvisna od uspeha poslovanja podjetja prav tako, kot je sedaj odvisna od delovnega učinka tistih, ki delajo normirana dela. Taka ureditev je eden izmed pogojev za uresničenje smernic sedanje ekonomske politike. Plačilni sistem res ni edini odločujoči činitelj. Vendar brez njegove ustrezne izpolnitve ni pričakovati večjih uspehov v prizadevanjih za večjo delovno storilnost.

Sedanji plačni sistem s težiščem na stimulaciji za doseganje čimvečjega individualnega delovnega učinka in z udeležbo na dobičku prometa vsklaja osebne interese z interesi gospodarske organizacije in družbe. S svojimi posledicami je v nekem smislu celo druga skrajnost proti sistemu obračunskih plač. To so že mnogi ugotovili in skoraj vsi dosedanji predlogi za izpolnitev plačnega sistema izhajajo s stališča, da naj bi gospodarske organizacije iz celotnega dohodka najprej izločale sredstva za plače (t. j. plačni sklad) in v tem okviru naj bi se potem izračunavale plače tako, da bi bile te istočasno odvisne od individualnega delovnega učinka in od uspeha podjetja, ki naj se neposredno pokaže v razpoložljivih sredstvih za plače.

Tudi predloga Centralnega sveta ZSJ sta na tem stališču.

Zanimivo je ugotoviti, da so ti predlogi s svojimi izhodišči povsem skladni z ustavnim načelom tarifne politike. Ko ustavni zakon v 6. čl. opredeljuje samoupravo proizvajalcev, določa namreč, da je sestavni del te samouprave pravica gospodarske organizacije, da sama razpolaga s svojim dohodkom, ki ji ostane po izpolnitvi družbenih obveznosti in da v okviru tega svojega dohodka določa zaslužek delavcev.

Pereče vprašanje

Po ustavnem načelu mora plačni sistem zagotoviti istočasno neposredno odvisnost plače tudi dohodka, ki ostane podjetju na razpolago. To je sicer tudi načelo sedanjega sistema. Toda praktično pride to načelo do izraza samo izjemoma. Sploh pa ne pride v poštev, kadar podjetje poveča dohodek z racionalnejšo zaposlitvijo, z znižanjem proizvodnih stroškov. Tj uspehi se lahko pokažejo samo posredno preko udeležbe na delu dobička.

Če presodimo vse te okoliščine, potem se utemeljeno postavlja vprašanje, koliko časa lahko še ostane nemo pri plačilnem sistemu, ki je odpravil neposredno odvisnosti plač od doseženega dohodka, s tem pa občutno zmanjšal ekonomski interes posameznikov in

kolektivov za gospodarske uspehe podjetja kot celote, za povečanje delovne storilnosti. Upravičeno se ponášamo z nenehno rastočim obsegom proizvodnje. Vendar sama ta rast ne sme zavesti do enostranskih ocenjevanj. Večji obseg proizvodnje ni vedno rezultat večje storilnosti. Če je povečana proizvodnja dosežena z nesorazmerno večjim številom zaposlenih, tako povečanje še ni povečanje blagovnih fondov. Ne enostransko povečana proizvodnja, temveč večja delovna storilnost pomeni večje blagostanje, višjo življenjsko raven. Plačilni sistem, ki stimulira predvsem individualni delovni učinek in še to zgolj količinski, ni najboljše opora za ekonomsko politiko, ki stremi za večjo delovno storilnostjo, v šjo ravnijo.

Povsem razumljivo je torej, da so že podjetja sama izdelala predloge za izpolnitev plačnega sistema. V svojih stremljenjih iščejo način, kako zaradi večjega interesa za dvig storilnosti vskladiti individualne in kolektivne interese na področju tarifne politike. Po prepričanju večine predlagateljev lahko to doseže sistem, v katerem bodo sredstva za plače neposredni rezultat proizvodnje, proizvodnih stroškov, organizacije dela in poslovanja, večje ali manjše delovne storilnosti. V bistvu mora biti enotno merilo tako za izračun sredstev, ki jih podjetje lahko uporabi za plače, kakor za izračun plač samih. To enotno merilo je — delo. Zato so lahko sredstva za plače rezultat omenjenih činiteljev, v kateri se izraža uspeh gospodarske organizacije in zato naj bi bile tudi plače same odvisne neposredno od teh činiteljev prav tako kot od individualnega dela.

O NEKATERIH STALIŠČIH MARIBORSKEGA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA

ZACELI SO PRIPRAVLJATI SEJEM IZVOZNIH ARTIKLOV

Z ZAKONOM DOLOČIMO Pomembna prireditvev

pooblastila in način volitev potrošniških svetov

Okrajni sindikalni svet v Mariboru je na svojem IV. plenarnem zasedanju razpravljal o prejšnjih vprašanih trgovine v okraju ter določil nekaj svojih stališč. Prav je, da naše bralce tudi z drugih okrajev seznanimo z njimi, saj bo marsikdo v njih našel kakšno pobudo zase.

Temeljna naloga trgovine je, da ob čim manjših stroških in s čim kulturnejšo potrebo zadovolji široke sloje potrošnikov. Zato trgovina ne sme postati predmet družbenega pridobivanja. Glede na to, da je trgovinskih poslovalnic v okraju sila malo, predlaga OSS občinskim ljudskim odborom, naj podrobno pouče razvinitost trgovinskega omrežja s posebnim oziranjem na strukturo potrošnikov, njihovo kupno moč in določijo smernice nadaljnjega razvoja trgovine.

Posebej so se zadržali ob delavskem in družbenem upravljanju v trgovini, pri čemer se zavzemajo zlasti za to, naj se potrošniški svet poleg skrbi za ugotovitev notranjega poslovanja podjetja posvete tudi odpravljanju tistih pojavov, ki zmanjšujejo količino blagovnih fondov (manjko, kašo, razsipi, lom itd.) Potrošniški sveti naj postanejo tudi svetovalci pri oblikovanju prodajnih cen. Okrajni svet meni, da je že čas, da se z zakonom določijo vloga in pooblastila potrošniških svetov ter način volitev. Obenem pa smatra, da tak potrošniški svet, kakršen je v mestu pri trgovinski zbornici, ne more učinkovito opravljati svojih nalog. Potrošniški sveti naj ne bodo neki pooblaščen, marveč gospodarski organ, ki vodi gospodarsko politiko poslovalnice in podjetja. Da bi dosegli čim tesnejše so-

delovanje s potrošniki, jih je treba tudi gmočno zainteresirati. Zato menijo, da je treba uvesti sistem udeležbe potrošnikov pri dobičku in že sedaj vse tehnično pripraviti, da bi se to uresničilo.

Okrajni svet posebej opozarja sindikalna vodstva, naj vplivajo na kolektivne trgovskih podjetij, da bi sistematično proučevali zahteve potrošnikov glede kvalitete in izbire blaga. Pozdravljajo pobudo nekaterih proizvodnih podjetij, ki so začela izdelovati razne tehnične pripomočke za gospodinjstvo. Trgovska podjetja pa naj omogočijo potrošnikom, da si jih nabavijo na obroke za daljšo dobo, ona naj seznanjajo potrošnike z načinom uporabe ter nazorno predložijo vrednost teh tehničnih novosti. Vsak kupec naj dobi ob enem garancijske listine tudi za aparate, ki jih upoštevamo.

Delovni čas naj bo tako urejen, da bo potrošnikom čim bolj ustrejal. OSS priporoča, da odpro trgovine s neprekinjenim delovnim časom zlasti v industrijskih središčih, obenem pa je treba posebej proučiti vprašanje materialne odgovornosti osebja take poslovalnice.

Dalje se zavzemajo za ostrejšo kontrolo in za temeljitejši boj proti gospodarskemu kriminalu in škodljivstvu in za to, da sodišča izrekajo v takih primerih učinkovitejše kazni. Pri izrekanju naj se pogosteje kot doslej poslužijo tudi kazni o prepovedi poklicnega dela za več let, v hujših primerih tudi za vselej.

Glede sistema plač v trgovini meni OSS, da je treba proučiti določitev enotnega odstotka za

plačni sklad za podjetja iste stroke, način določanja odstotka za plače pa naj bo tak, da bo spodbujal kolektive k večji storilnosti.

Zaradi splošnega krčenja investicij je tudi trgovina prizadeta. Plenum predlaga, naj pristojne trgovinske zbornice posredujejo, da bodo dobila trgovska podjetja dolgoročne investicijske kredite, da bi se tehnično opremila. Okrajni ljudski odbor pa naj se zavzame, da bodo vrnil podjetjem prispevke, ki so jih lani plačala za gradnjo velikih skladišč. Ta sredstva so danes namreč zamrznjena na posebnem kontu.

Sklepi govore med drugim še o tem, da bi kazalo bolj propagirati med moško mladino, naj se usmerja v trgovski poklic, zlasti pa naglašati velik pomen ideološko vzgojnega dela sindikalnih organizacij v trgovskih podjetjih.

Naš izvoz se po svoji strukturi znatno razlikuje od izvoza v prvih povojnih letih. Namesto raznih kmetijskih izdelkov, neobdelanega lesa in rud sedaj izvažamo končne proizvode ali pa vsaj polizdelke.

Kupci na Srednjem in Bližnjem vzhodu še vedno premalo poznajo naše izvozne možnosti. Prav zaradi tega je potrebno, da tuje gospodarske kroge zainteresiramo za naše izdelke in jim na urejeni razstavi prikazemo, kaj jim lahko nudimo.

Na prvem sejmu izvoznih artiklov, ki bo v dneh od 29. septembra do 9. oktobra na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, bodo razstavljala naša proizvodna in izvozna podjetja. Razstava bo urejena po proizvodnih panogah. Razstavljeni bodo proizvodi črne metalurgije, barvnih kovin, kovinsko predelovalne industrije, obrti, električne, papirne in tekstilne industrije.

Sejem bo v času, ko bodo podjetja že razpolagala s podatki o

proizvodnih in izvoznih možnostih. Tuji kupci bodo lahko zato na sejmu že sklepali kupne pogodbe s podjetji.

Tu moramo omeniti, da so v programu sejma predvidene tudi konference in posvetovanja med izvozniki in kupci. Tako bo prišlo do koristne izmenjave informacij, misli in želja med proizvajalci in kupci, kar bo nedvomno prispevalo k izboljšanju medsebojnih poslovnih zvez.

Prvi eksportni sejem torej ne bo imel propagandnega značaja. Kot posebna revija naših izvoznih artiklov pa bo razstava sila zanimiva tako za naše kot tuje obiskovalce. Ako bo prirediteljem uspelo, da bodo zainteresirali inozemske kupce v večji meri za naše proizvode, bo sejem pomemben gospodarski dogodek, ki nam bo prinesel lepe koristi. Priprave za ta sejem so se šele začele, vendar se izvozna podjetja še sedaj zelo zanimajo, saj se je doslej prijavilo že 130 razstaviljavcev.

IZ MEZIŠKE DOLINE

NIČ VEČ PESAČENJA

V Lešah, v zakotnem delavskem naselju, sameva zapuščen premogovnik. Zadnja premogokopna družba je razpadla leta 1934. Tamkajšnji delavci so se zato zaposlili v meziškem rudniku ali v sedanji železarni v Ravnah. Kdorkoli je delal v rudniku, vsak je moral prehoditi lepo število kilometrov. Delavci, ki so stregli napravam v topil-

nici v Žerjavu, so se že pošteno utrudili na poti do tovarne.

Po osvoboditvi se je ta stvar seveda sčasoma obrnila na bolje. Rudnik Mežica je začel prepeljavati delavce iz Prevalj s tovornimi avtomobili. Podjetje si je počasi toliko opomoglo, da so lahko nabavili avtobus. Lani so kupili še šest podobnih vozil. Delavci, ki stanujejo v Lešah, so morali še vsa zadnja leta precej pešačiti, saj je bila avtobusna postaja daleč proč od njihove vasi. Slabo urejeno cestnišče je bilo glavni vzrok, da niso mogli z avtobusom v Leše. Ko pa so delavci zvedeli, da so avtobusi na razpolago, so ob gmočni pomoči rudnika Mežica lani temeljito popravili cesto. Pri tem so jim pomagali tudi kmetje, manjša podjetja iz Prevalj (trgovsko podjetje »Kovina«), Občinski ljudski odbor Ravne na Koroškem pa je dal razpoložljiva denarna sredstva za nov most, ki jim je delal največje preglavice.

Na dan vstaje, 22. julija, je privedel prvi avtobus v Leše. Neopisno navdušenje je bilo med starimi in mladimi Lešani. Zelja se jim je končno izpolnila. Z dnem 16. avgusta letošnjega leta so uvedli redno avtobusno progo med Mežico in Lešani.

Kolikje je še stvari, ki jih proizvaja naša mlada industrija: od najrazličnejših aparatov do velikih strojev blaga za široko potrošnjo. Nič več ni vprašanje, kje boš dobil blago, vprašanje je le, če imaš denar

Še o »Poglabljanju demokratičnosti«

V zadnji številki »Delavske Enotnosti« smo pisali o uspehih in težavah občine v Šentvidu. Povedali smo med drugim, da je v tej občini sorazmerno precej osnovnih šol. Šolski odbori ne rešujejo zgolj gmočnih vprašanj, vse bolj se poglabljajo v vzgojne probleme. Tako so prav po zahtevi šolskega odbora odpuščali upravitelja neke osnovne šole, ker je mladino neprimerno vzgajal in ne ravnatelj gimnazije, kot smo to pomotoma poročali.

EN DAN PRI LENDAVSKIH RUDARJIH

Svedri vrtajo vse globlje

Nedolgo tega sem bil v Prekmurju. Kislo vreme ni motilo lepe podobe tega kraja, polnega žitnih polj in vitkih topolov. Nisem mogel kaj, da se ne bi ustavil pri belih rudarjih, ki na poljih okoli Lendave črpajo iz osrčja zemlje temnozeleno gosto tekočino — nafto. Visoki vrtni stolpi in črpalne naprave so kot prebrnjena brana na širnem lendavskem polju. Vedno več ošiljenih konj se pojavlja, vedno več novih vrtn. Vrtni svedri vse globlje rijejo v globine.

Okoli tisoč ljudi kolektiva »Nafta«: Slovenci, Hrvati iz Medijmurja in Mažari noč in dan in ob vsakem vremenu vrtajo in črpajo, medtem ko se inženirji-geologi sklanjajo nad načrti novih vrtn ter proučujejo zemeljske sestavine. V vasi Petišovci je zdaj okoli 60 vrtn, ki dnevno dajejo od 130 do 150 ton dragocene tekočine in mnogo zemeljskega plina, največ metana. S tem plinom kurijo vse peči v Lendavi in bližnji okolici. Cenen je in, kar je še važnejše, brez škodljivega

Tovarna »Torpedo«

povečuje izvoz motorjev

Do konca leta bo tovarna motorjev »Torpedo« na Reki poslala v države Latinske Amerike Diesel motorje v vrednosti pol milijona dolarjev. Po mnenju zastopnikov tovarne bo izvoz v južnoameriške države še naraščal, ker so kupci zelo zadovoljni s kakovostjo motorjev. Letos bo tovarna izvozila tudi prve motorje po 20, 30 in 40 KS, ki jih sedaj že serijsko izdeluje.

Gumijaste blazinice za železniške proge

V Angliji so preizkusili gumijaste blazinice, ki naj bi preprečile prevelike tresljaje vagonov na železniških progah. Blazinice so podložili med tračnice in pragove. Poizkus je zelo uspešen in vlak vozi na takšni progi skoraj brez vsakršnih tresljajev.

učinka. Prav zdaj proučujeta okrajna ljudska odbora v Cakovcu in Murski Soboti, da bi napeljala plinske cevi v ti dve veliki središči. Kdo bo prvi? To je pač vprašanje sredstev, ki bodo na razpolago.

Stare vrtnice v Petišovcih so že več ali manj izčrpane. Treba bo novih. Visoke investicije za raziskovalna dela — letos so dobili okoli pol milijarde dinarjev — morajo biti dobro plačane. Vrtina Filovci 6 je že pred tedni poplačala trud lendavskih rudarjev, ko je iz nje bruhnala nafta, na drugi strani pa svedri še rijejo vedno globlje in globlje...

S prijaznim inženirji in s predsednikom upravnega odbora podjetja sem šel od vrtnice do vrtnice. Bilj smo pri vrtnici Fi 5. Ze nad 2.000 metrov so globoko in računajo, da bodo skoraj dosegli tisto globino, v kateri predvidevajo naftina ležišča. Ta vrtnica je predvsem raziskovalnega značaja. Pokaže naj, če je v tej globini nafta, ali kakor pravijo lendavski rudarji: novo filovsko polje. Sleherna vrtnica za sebe predstavlja malo tovarno. Električne turbine, generatorji, dolge cevi, ki vise na 40 metrov visokem stolpu — resnično: vse to daje podobo majhne, vendar tehnično popolne tovarne.

Težko, umazano in tudi nevarno je to delo. Kdo ve, kdaj lahko privrejo na dan plin! In če bi — tedaj odločajo sekunde... Vendar so lendavski rudarji strokovnjaki in hujših obratnih nesreč dozda niso imeli. Zaščitna sredstva so najpopolnejša, previdnost pri delu pa na prvem mestu.

Delo raziskovalcev ni nič manj pomembno od dela tistih, ki strežejo vrtnicam in črpalnim napravam. Vse je tesno povezano; raziskovalno delo je kronano s prvimi kilogrami nafte, ki pritečejo iz zemeljskih globin. »Preprečiti padec proizvod-

nje nafte — to je med glavnimi nalogami tega pridnega in požrtvovalnega kolektiva,« mi je spotoma dejal vodja geološkega oddelka, ing. Cigit. »Kajti proizvodnja nafte po vseh naravnih zakonih pada. Toda lendavski rudarji jo skušajo obdržati z novimi sodobnimi načini vsaj na isti ravni. Vendar so za to potrebna nenehna raziskovanja. V tem pa smo prejšnja leta precej grešili. Sedaj je že bolje. Lanj smo dobili za ta dela 263 milijonov dinarjev. In prvi plod tega je odkrita plinska vrtnica v Filovcih, znana pod imenom Fi 2, ki je lanj oktobra meseca začela bruhati plin. Letos smo dobili za dela 500 milijonov dinarjev — in spet imamo drugi veliki uspeh — naftno vrtnico Fi 6.«

Sel sem dalje skozi lepe prekmurske vasi, mimo skrbno obdelanih polj, ki obetajo dobro in obilno letino. Cimbolj sem se odmikal desno od Lendave, vse bolj je bilo slišati močno brnenje. Kaj naj bi to bilo? Ustavil sem se sredi polja in vstopil v veliko kompresorsko postajo.

25 novih in najmodernejših kompresorjev nenehno potiska stisnjeni metaŋ nazaj v vrtnice, s čimer povečujejo črpanje nafte. Ob največjem kompresorju sem srečal vodjo izmene tovariša Milana Frančeskiŋa, ki je tudi predsednik upravnega odbora. Kaj kmalu sem bil z njim v živahnem pogovoru. Na vprašanje, kako on sodi o delavskem samoupravljanju v podjetju, je dejal, da se trudijo kar se da, da bi dobro gospodarili, da pa bo potrebno še precej dela, predvsem na področju gospodarske in politične vzgoje članov delavskega sveta in upravnega odbora oziroma vsega kolektiva. Tehnološki proces v podjetju je kaj zamotan in težak. Imajo vse mehanizirano in stroji zahtevajo od slehernega delavca zanesljivega strokov-

nega znanja, če hočejo z njimi pravilno ravnati. Tudi naloge podjetja so zelo odgovorne. Na sejah delavskega sveta in upravnega odbora razpravljajo večkrat o stvareh, katerim mnogi še niso kos. Vzrok temu je, kot že rečeno, premajhna gospodarska razgledanost. Kljub vsemu temu pa se da ugotoviti vendarle velik napredek, predvsem sproščenost prihaja vse bolj do izraza.

Na sejah delavskega sveta in upravnega odbora so začeli letos resneje, pa vendarle na bolj razumljiv način obravnavati vsa

Minimalne plače so zagotovljene

Posebno v letošnjem zimskem obdobju je bil kaj pogost primer, da posamezne gospodarske organizacije niso mogle zaradi pomanjkanja električne energije ali kakih drugih objektivnih vzrokov izplačati plač, kljub temu, da so delavci opravljali določena dela. Da se takj povsem neupravičeni primeri v bodoče ne bi več dogajali, je Centralni svet Zveze sindikatov predlagal Izvršnemu svetu, da naj ljudski odbori zajemajo gospodarskim organizacijam vsaj 60 odstotne plače. Zvezni izvršni svet je na osnovi tega predloga izdal odlok o zagotovitvi sredstev za izplačilo delavcem in uslužbencem gospodarskih organizacij v višini 60 odstotkov.

Po novem odloku bodo hranilnice oziroma banke zagotovile podjetjem 60 odstotkov plač ne glede na višino ustvarjenega plačnega sklada. Ljudski odbori bodo za izplačane zneske jamčili banki in si hkrati pridobili določene pravice do gospodarske organizacije. Podjetju, ki je sicer ustvarilo določen plačni sklad, nima pa trenutno denarnih sredstev, bo banka ob zagotovitvi ljudskega odbora izplačala 60 odstotkov plač. Kadar gospodarska organizacija ne bo vrnila v roku treh

vprašanja. Predhodno dostavijo slehernemu članu delavskega sveta tvarino zasedanja, da se lahko kolikor mogoče z njo dobro spozna. Vse to se že pozitivno kaže na sejah, predvsem pri sprejemanju sklepov. Tudi upravni odbor poroča delavskemu svetu o poteku sleherne seje. Tako nekako mi je pripovedoval tovariš Milan.

Navzlic zahtevnim proizvodnim nalogam in težkemu delu pa se mnogi lendavski rudarji tudi uspešno uveljavljajo v športnem in kulturnem življenju.

Lendavskim rudarjem želimo, da bi vse vrtnice, ki jih vrtajo, dale kaj kmalu spet nove količine temnozeleno nafte, želimo jim še več delovnih uspehov. Srečno! Slavko

mesecev tega posojila, lahko banka izterja iz sredstev občinskega ljudskega odbora.

V kolikor pa podjetje ne bo ustvarilo plačnega sklada, bo banka prav tako izplačala po odloku zagotovljeni znesek. Ljudski odbor bo v tem primeru izplačal banki razliko med ustvarjenim skladom in izplačanim 60% minimumom. Kadar pa obične ne bodo razpolagale s potrebnimi denarnimi sredstvi jim bo banka odobrila poseben kredit.

Ta odlok bo v marsičem izboljšal težak položaj delavcev istih podjetij, ki niso sposobna izplačati niti zakonsko določenega zneska. Kolektivi pa bodo moralni skrbeti, da si z večjo delovno prizadevnostjo in boljšim gospodarjenjem zagotove svoje polne plače.

Tovarna »ZMAJ« izdeluje elektrode za kinoprojektorje

Ljubljanska tovarna »Zmaj« je začela izdelovati elektrode za kinoprojektorje in to iz domačih surovin. Strokovnjaki, ki so elektrode preizkusili v beograjskem kinu Kozara, sodijo, da so elektrode dobre in po kakovosti enakovredne inozemskim. Nedavno so v »Zmaju« začeli serijsko izdelovati tudi kopirne elektrode za cinkografijo.

NOVOSTI V PREDLAGANEM NOVIH POKOJNINSKEM ZAKONU

Družinska pokojnina

Znano je, da so sedaj veljavni predpisi za pridobitev pravice do družinske pokojnine zelo strogi, zlasti za vdovsko pokojnino. Ob smrti moža mora namreč imeti vdova vsaj 45 let starosti ali pa mora biti v tem času popolnoma in trajno ali vsaj za več kot leto dni, nezmožna za delo. Izjema je pri tistih vdovah, ki imajo vsaj enega otroka, mlajšega od 7 let; pa tudi taka vdova izgubi pravico do svoje pokojnine, kolikor dopolni otrok 7 let prej, preden postane vdova stara 45 let. Na ta način je mnogo vdov, zlasti tudi partizanskih, izgubilo pravico do pokojnine; to težko stanje so poskušali reševati posamezni republiški zavodi za socialno zavarovanje po lastni iniciativi, deloma pa po posebnem priporočilu Zvezne ljudske skupščine, vendar to vprašanje v celoti ni bilo rešeno. K temu je še dodati, da so v letu 1953 izgubile pravico do vdovske pokojnine tudi tiste vdove, ki so jo uživale po prejšnjih predpisih iz leta 1946, ki so zahtevali za pravico do vdovske pokojnine zgolj starost 40 let.

Predlog novega zakona sicer ohranja načelno starost 45 let, ki jo mora imeti vdova ob smrti zavarovanca, vendar predvideva za mlajše vdove številne izjeme. Te izjeme so predvidene za vdove, ki imajo otroka, mlajšega od 15 let, dalje za vdove, ki imajo vsaj tri otroke — upravičence do družinske pokojnine, dalje za vdove, ki postanejo popolnoma in trajno nezmožne za delo v enem letu po smrti zavarovanca. Kolikor pa je bila vdova, ki ne izpolnjuje zgornjih pogojev, stara ob smrti zavarovanca vsaj 40 let, ji oživi pravico do pokojnine v trenutku, ko dopolni 45 let starosti. Poleg tega ima taka vdova pravico do podpore v višini trimesečnega nadomestila plače po predpisih o zdravstvenem zavarovanju. Vdovi, mlajši od 40 let, pa bi se izplačevala podpora v višini 6-mesečne oskrbine, ki je predvidena začasno nez-

poslene osebe, kolikor bi se v roku 30 dni prijavila pristojni posredovalnici za delo.

Otroci bi imeli po predlogu pravico do družinske pokojnine do dopolnitve 15 let starosti, če pa bi se šolali, do konca rednega šolanja, vendar najdalje do dopolnitve 26 let starosti. Predlog tudi izboljšuje odstotke družinske pokojnine tako v primeru, če uživa družinsko pokojnino vdova skupaj z otroki, kakor tudi v primeru, če uživajo družinsko pokojnino samo otroci (ker vdova nima pravice). V prvem primeru dosežejo polno, to je stodontno družinsko pokojnino že štirje upravičeni družinski člani (sedaj komaj pet); v drugem primeru pa dobi en upravičeni otrok 40% (sedaj komaj 25%), dva otroka 55% (sedaj 40%), trije 70% (sedaj 55%), štirje 85 (sedaj 70%) in pet otrok 100 (sedaj 85%). Novi pogoji so torej tudi za uživalce družinske pokojnine — otroke — znatno izboljšani, ako izvajamo otroke, ki se ne šolajo, katerim bi po predlogu pripadala družinska pokojnina samo do dopolnitve 15. leta starosti (sedaj do 17. leta). Predlog povzema tu določbe nove uredbe o otroških dodatkih, po kateri pripada pravica do otroškega dodatka do konca leta, v katerem dopolni otrok 15. leto starosti, po drugi strani pa upošteva tudi osnutek novega zakona o delovnih razmerjih, po katerem bo mogoče skleniti delovno pogodbo s 15. let starosti. Znatno pa je v predlogu izboljšal položaj otrok, ki se šolajo, kajti po sedanjih predpisih pripada pravica do družinske pokojnine takim otrokom samo do dopolnitve 24. leta starosti, dočim predvideva predlog podaljšanje do dopolnitve 26. leta starosti.

Udeleženci Narodnoosvobodilnega boja

Po dosedanjih predpisih udeleženci Narodnoosvobodilnega boja niso imeli kakih posebnih ugodnosti, v našem pokojninskem sistemu, razen tega, da se jim

je čas aktivne udeležbe v tem boju štel dvojno za priznavanje pravice do pokojnine. Cesto pa se je dogajalo, da so imeli borci NOB že dovolj pokojninskih let, vendar niso mogli iti v pokoj, ker niso izpolnili pogoja starosti, po drugi strani pa tudi niso bili popolnoma in trajno nezmožni za delo. Če upoštevamo, da se je število nosilcev »Partizanske spomenice 1944« znižalo že približno za polovico, kar kaže na izredno izčrpanost borcev NOB, se nam pokaže kot tem bolj nujno ugodnejše obravnavanje teh borcev glede njihovih pokojninskih pravic, predvsem pa glede starostne dobe, potrebne za pridobitev pravice do starostne pokojnine.

Predlog novega zakona rešuje vprašanje borcev NOB v dveh smereh. Po eni strani jim omogoča, če so stopili v NOB pred 9. septembrom 1943, pridobitev starostne pokojnine že z dopolnitvijo 50 let starosti (ženskam z dopolnitvijo 45 let). Kolikor pri tej starosti borci ne bi dosegli polne starostne pokojnine, bi se jim povišal znesek temeljne pokojnine glede na čas njihove udeležbe v NOB, in sicer: udeležencem NOB od leta 1941 za 100%, udeležencem iz leta 1942 za 80%, udeležencem iz leta 1943 za 60%, udeležencem iz leta 1944 za 30% in udeležencem iz leta 1945 za 10%. Tako odmerjena starostna pokojnina seveda ne bi mogla preseči polne osnove pripadajoče jim pokojninske kategorije (enaka ureditev je predvidena že danes v predpisih o upokojevanju vojaških oseb).

Po drugi strani predvideva predlog novega zakona, da morajo biti udeleženci NOB izpred 9. septembra 1. 1946 upokojeni najmanj v kategoriji kvalificiranih delavcev, to je v VI. pokojninski kategoriji (kolikor seveda ne spadajo po svoji strokovni izobrazbi v višjo kategorijo).

Se ena ugodnost je predvidena za borce NOB: dopolnilna pokojnina, ki predstavlja po novem predlogu razliko med pripadajočo pokojninsko osnovo in dejanskimi povprečnimi prejemki zadnjih treh let pred

DISCIPLINA ALI ANARHIJA

Nekaj je gnilega v deželi Danski, bi lahko dejal tisti, ki pozna razmere v tekstilni tovarni »Belokranjka« v Metliki. Ni treba niti poseben modričan, da bi to opazil, in tudi ni treba biti bogve kako dolgo v kolektivu, da bi to spoznal. Zadnji sestanek delavskega sveta te tovarne dovolj zgovorno priča o tem.

Navedimo le nekaj stvari, ki povedo, kakšne so razmere v tovarni. Za to zasedanje je dobil Republiški odbor sindikata tekstilnih in usnjarskih delavcev telegram, naj pride nekdo dol, prav tako naše uredništvo in različni forumi na okraju. Niti vodstvo tovarne, niti delavski svet — niti upravni odbor, sindikat ali organizacija ZK niso vedeli za ta vabila. Na tako vabilo je prišla nekoč v podjetje tudi republiška sanitarna inšpekcija in tudi taktar niso mogli ugotoviti, kdo jo je klical. Takle ogled stane pa okoli 30 tisoč dinarjev in ga bo pač moralo plačati podjetje.

V podjetju je kolektiv razdeljen na več skupin: glavni sta Črnomeljčani in Metličani. Prvi so v prejšnji večini, čeprav je tovarna v Metliki. Ni še namreč dolgo od tega, ko se je tovarna preselila iz Črnomelja v Metliko. Le-ti si na vse mogoče načine prizadevajo, da bi tovarno preselili nazaj, in je že zavoljo tega precej zdrave v tovarni. »Mi iz Črnomelja in vi iz Metlike, ki ste nam požrli tovarno!« je geslo te skupine. Pa tudi ti niso enotni, marveč so razdeljeni na več skupin, od katerih vleče vsaka na svojo stran. Vsi skupaj pa so močno nakurjeni na upravo vodstva podjetja, češ da dela proti delavcem. Sploh je tega sklicevanja na delavce precej. Če hočejo vpeljati delovno disciplino, je to »proti delavcem, izkoriščajo nas, tako je kot v Dachau« itd. Če grajo zavoljo slabe kvalitete, je to spet proti delavcem: »Mi upravljamo tovarno in mi bomo odločali, kdo bo tu delal.« Tako je upravno vodstvo podjetja popustilo pred nazadnja-

skim pritiskom nekaterih skupin in skrajno nedisciplinirana delavka je ostala v tovarni. Vodstvo tovarne uživa kaj malo avtoritete v kolektivu in vse drči navzdol. V prvem polletju letos so izpolnili plan le s 33 odstotki.

Razumljivo je, da tako ne more več naprej. Če celo delavski svet ni enoten, marveč razbit najprej na dve skupini — mi iz Črnomelja in vi iz Metlike — in potem na najrazličnejše skupine, vsaka s svojim poglavarjem, potem o delavskem upravljanju ni več moč govoriti.

Kolektiv bo mogel naprej le, če bodo vsi do kraja spoznali, da je treba nehati z ločevanjem, pregnati grupaštvo iz svojih vrst. Tu je tovarna, ki jim je zaupana v upravljanje, in njihov skupni interes je, da je gospodarsko čimboljše. Brez delovne discipline pa ni proizvodnje. Kdor tega ne razume in misli, da lahko hodi na delo, kadar bo njemu všeč, tak ne

spada v proizvodnjo niti v »Belokranjka niti kjerkoli drugje. Prva je proizvodnja in dobra kvaliteta (zavoljo slabe so izgubili pet milijonov dinarjev) in temu mora biti vse drugo podrejeno. To je prva stvar, ki naj bi jo spoznal ta delovni kolektiv, ne pa da vsakogar, kdor se trudi za proizvodnjo, proglase za protidelavskega elementa. Boj za napredek proizvodnje, za višjo delovno storilnost, za delovno disciplino, štednjo in dobro kvaliteto — to je delavsko in vsako oviranje prizadevanj v tej smeri protidelavsko. Tako pojmujejo delavci te stvari.

Res, kriv je sam kolektiv oziroma tisti, ki ga podpirujejo, saj je v njem tudi nekaj ljudi, ki vedo, kaj je proizvodnja in kaj so socialistični družbeni odnosi. Res je pa tudi uprava nekaj kriva, ker morda vsakokrat ni našla prave poti, da bi zagotovila red v tovarni. Toda zavoljo takih stvari disciplina v tovarni ne bi smela trpeti — vsaj v zrelem delovnem kolektivu ne.

Zgolj komisijski zapisnik?

Ko sem prebral komisijski zapisnik o smrtni nesreči, ki se je pripetila 10. avgusta v jeseniški železarni, se mi je porodilo nekaj misli, in ne morem si kaj, da jih ne bi zapisal. Sam sem namreč član družine, ki je ostala brez očeta, ker se je ponesrečil. Zato mi seže taka vest veliko bolj do srca.

Tovarniški delavec Jože Slivnik je bil namreč mazač strojev v valjarni na Javorniku. Tisto nedeljo je, ko je stroj miroval, zlezal med valje in spajal vodovodno cev. Eden izmed delavcev — misleč da je vse v redu, je dal znak vodji žerjava, naj spusti dvizno mizo. Vodja žerjava je to storil in Slivnik je ostal med valji. Na klic prisotnega delavca Rajharda, ki je opazil nesrečo, je vodja žerjava ustavil — toda prepozno. Slivnik je dan nato podlegel ter zapustil ženo in troje otrok.

Potem so prišle komisije:

tovarniška, okrajna in republiška ter napisale obširne zapisnike. Ugotavljale so, kdo je nesrečo zakrivil.

To je bila za železarno že četrta smrtna nesreča letos. Uradno prevladuje mnenje, da je nesrečo zakrivil delavec sam. Res? Od leta 1949 se je ta tovariš že devetkrat ponesrečil. Zakaj ga je vodstvo tovarne še obdržalo na tem delovnem mestu, ko je videlo, da se je že tolikokrat ponesrečil? Če bi ga premostilo, bi do nesreče ne prišlo...

Komisije so opravile svoje delo: napisale so zapisnike in ugotovile krivca. Toda vsaj moralna odgovornost leži na vodstvu in njegovih tovariših, ki niso dovolj pazili nanj. Komisija HTZ le ni dovolj storila, da bi delavce bolj prosvetlila, da bi bolj pazili drug na drugega. Neposredni krivec je pokopan, odgovornost pa leži še na drugih.

Stane Bobek

Za enako delo enako plačilo

Tov. urednik, mislim, da ne bi bilo napak, če bi osvetlil nekatere stvari iz tarifnega pravilnika našega podjetja, ker se bržkone niso primerile samo pri nas.

Predvsem moram omeniti, da je dobilo naše podjetje LIP Slovenske Konjice dokaj pičlo odmerjen sklad plač. Na okraju so dejali, da smo si tega sami krivi, ker smo dobili plačni sklad, kljub temu, da imamo precej kvalificiranih delavcev, le za tista delovna mesta, ki smo jih sami predlagali okraju v odobritev.

No, da bi to napako nekako popravili, so prišli na takole misel: Pričeli bomo serijsko proizvodnjo v strojni in mizarjski delavnici, kjer ne potrebujemo toliko kvalificiranih delavcev. Zato ne moremo dati vsem odločbe za tarifno postavko, ki bi ustrezala njihovi kvalifikaciji. Tako so dobili izučeni mizarji po 39, 38, 37 in tudi 35 dinarjev na uro, to se pravi zgornje tarifne postavke za nekvalificirana delovna mesta.

Velika pomanjkljivost pa je ostala, ker pri nas niso ocenili delavcev tako kot delovna mesta, čeravno so vedeli da so šla nekatera podjetja na to pravično pot. Tako so delavci odvisni za svojo tarifno postavko od vodilnih ljudi, ki lahko dajo neprijetnim delavcem delovno mesto z nizko tarifno postavko, priljubljenim boljše. To ustvarja v kolektivu nesoglasje, privilegiranost in podobne stvari.

Po nekaj mesecih se je stvar za pomočnike popravila. Dobili smo namreč naročilo stavbenega povišanja in smo lahko odprli nova kvalificirana delovna mesta. Zdaj je naročil za stavbeno povišanje zmanjkalo in ti delavci delajo sedaj to kar prej: stole, torej isto kot mi, nekvalificirani delavci. Za to dobe razliko v plači, kar je pošteno in prav, vendar se ta razlika kuje iz dobička, ki ga pa ustvarjamo tudi nekvalificirani delavci.

Tudi jaz se strinjam s pravičnim mnenjem delavcev. Jci pravijo: »Prav je, da je različna - in to poštena razlika med delavci, ki imajo različno kvalifikacijo. Ni pa prav, da razlikujemo tudi pri akordu, ko imamo plačano od kosa.

Vsako podjetje si prizadeva, da bi bili njegovi delavci strokovno čimbolj podkovani. Tudi pri nas naj bi mizarjska delovna mesta ocenili kot kvalificirana. Če manjka mizarjev, naj bi jih nadomestili z nekvalificiranimi. Ko se bodo le-ti priučili, naj bi dobili za enako delo enako plačilo.

M. T.

Opomba uredništva. Tovariš M. T. se zavzema za dvoja različnih stvari: za to, da ne bi ocenjevali delovnih mest, marveč delavce, in drugič, da bi moral biti vsak plačan po delu, ne glede na to, kakšno strokovno izobrazbo ima. To, vidite, se pa ne sklada. Če bi določali tarifno postavko zgolj po strokovnosti, bi ga ne plačali po delu. To ni tista »pravična« pot, za katero se ogreva tovariš M. T. v svojem pismu. Ocenjeno naj bo delovno mesto. Če se kdo usposobi, da njegovo delo odgovarja vsem zahtevam, naj bo tudi plačan tako, kot se tako delo nagradi. Ze samemu tov. M. T. ni všeč, da so delavci pri enakem delu na akord različno plačani, če vsi enako dobro delajo.

V podjetju so torej že prav napravili, ko so ocenili delovna mesta in po njih določili tarifne postavke. V tarifnem pravilniku pa imajo prav gotovo zapisano, kako je plačan delavec, če mora začasno opravljati enostavnejše delo, kot je tisto, za katerega je bil sprejet. V tem podjetju so to rešili na ta način, da dajejo takim delavcem razliko iz dobička, čemur se tudi ne da oporekati. Če je pa njegovo delovno mesto ukinjeno, potem mora prijeti pač za drugo delo.

NOVOSTI V PREDLAGANEM NOvem POKOJNINSKEM ZAKONU

upokojitvijo, se jim izplača vedno v višini 50 % te razlike, ne glede na to, kakšno pokojninsko dobo imajo (drugim zavarovancem pripada pri krajši pokojninski dobi samo 30, oziroma 40 % te razlike).

Mejniki 9. september 1943 je vzeti glede na kapitulacijo Italije kot eno od glavnih osnih sil. Po tem datumu se je namreč pričel množični priliv v vrste NOV in POJ, tako da se je odločil predlog novega zakona ugodneje obravnavati borbe izpred tega datuma sprico tega, ker so se morali boriti pod mnogo neugodnejšimi pogoji kot poznejši udeleženci.

Posebno težka in zdravju škodljiva dela

Ze po dosedanjih predpisih so se ugodneje obravnavali zavarovanci, zaposleni pri delih pilotov civilnega letalstva, pri delih v kesonih in pri potapljaških delih. Vsem tem zavarovancem se je vstevala doba zaposlitve pri takih delih s polovico povečanim trajanjem, istočasno pa se jim je ustrezno znižala tudi starostna doba, potrebna za pridobitev polne starostne pokojnine.

Ze dalj časa se je pripravljala rašitvev teh predpisov tudi na nekatere druge kategorije zavarovancev, predvsem na rudarje. Z novim osnutkom bi se jamskim rudarjem, ki so zaposleni neposredno pri proizvodnji s polnim delovnim časom, šlo vsakih devet mesecev takega dela za polno leto vstevne pokojninske dobe; kolikor pa niso zaposleni neposredno v proizvodnji, vsakih 10 mesecev jamskega dela za eno leto. Prvim se istočasno zniža potrebna starostna doba za eno leto po vsakih štirih letih zaposlitve pri jamskih delih, drugim pa za eno leto po vsakih petih letih zaposlitve pri jamskih delih. Podčrtati pa je, da se starostna meja v nobenem primeru ne more znižati izpod 50 let moškim, oziroma 45 let ženskam. To naj bi bila kavelja proti eventualni prevetli; izgubi kvalificirane delovne sile v rudarstvu, če bi nenkrat uve-

ljavilo pravico do prednostne pokojnine veliko šte- vilo rudarjev.

Omeniti je še, da so z jamskim rudarjem, zaposlenim neposredno v proizvodnji, izenačeni tudi delovni invalidi z nad 50% nezmožnostjo za delo, dalje vojaški in mirovni vojni invalidi od I do IV. skupine in slepi zavarovanci.

Ker bodo verjetno prišle v poštev za podobno prednostno obravnavanje pokojnine še nekatere druge kategorije zavarovancev, zaposlenih pri težkih in zdravju škodljivih delih pooblašča predlog Zvezni izvršni svet, da lahko priključijo zgoraj navedenim še druge kategorije zavarovancev in določijo posebne pogoje, ob katerih se lahko upokojijo.

Zaposlitev upokojencev

Dosedanji pokojninski predpis niso pospeševali nadaljnje zaposlitve zavarovancev, ki so izpolnili pogoje za pokojnino, oziroma njihove ponovne zaposlitve potem, ko so bili že enkrat upokojeni. Nasprotno — bili so celo destimulativni. Le zavarovancu, ki je izpolnil pogoje za upokojitev, pa svoje pravice ni uveljavil, so priznavati naknadno dobo za povišanje pokojninskega razreda oziroma zvišanje odstotka pokojnine. Upokojenec pa, ki se je po uveljavitvi pravice do pokojnine ponovno zaposlil, se je ustavila pokojnina v celotnem znesku, kolikor pa se je zaposlil s polnim delovnim časom; kolikor pa se je zaposlil z nepolnim delovnim časom, ni smel zaslužiti več kot dve tretjini svoje pokojnine, oziroma v absolutnem znesku ne preko 6000 din. Naknadna doba se takemu upokojencu ni štela, niti za povišanje pokojninskega razreda niti za zvišanje odstotka pokojnine.

Ta ureditev se je izkazala za nesmotrno. Po eni strani potrebuje naše razvijajoče se gospodarstvo ved-

no več kvalificiranih kadrov in bi rabilo tudi pomoč že upokojenih strokovnjakov; po drugi strani pa so se navedeni preveč tog in tudi prestrogi predpisi na vse načine izgravalji. Zato skuša novi predlog zakona stimulirati zavarovance, ki so že izpolnili pogoje za starostno pokojnino da ostanejo še naprej aktivni, pa tudi že upokojene zavarovance, da se v primeru potrebe ponovno zaposlijo. Zaradi tega predvideva predlog zviševanje tudi polnih pokojnin in sicer za vsako dopolnjeno leto zaposlitva za 5 % temeljne pokojnine. Uživalcu polne osebne pokojnine, ki se zaposli s polnim rednim delovnim časom, bi se tudi v bodoče ustavila njegova pokojnina, vendar ne celotna, temveč samo v določenem odstotku; hkrati pa bi se znesek njegove temeljne že priznane pokojnine zviševal za vsako dobo naknadne zaposlitve prav tako za 5 %. Upokojencu z nepolno starostno pokojnino, ki se ponovno zaposli s polnim rednim delovnim časom, bi se prav tako ustavil del njegove pokojnine; vendar bi se mu pokojnina zviševala z vsakim letom zaposlitve po normalni pokojninski lestvici; ko pa bi dosegel na ta način polno pokojnino in ostal še naprej zaposlen bi se mu zviševala še nadalje za 5 % vsako leto. Vs. navedeni zavarovanci bi lahko po prenehanju delovnega razmerja oziroma naknadni zaposlitvi zahtevali, da se jim ponovno odmeri pokojnina glede na naknadno izpolnjeno delovno dobo.

Na kratko odmerjenem prostoru ni mogoče obravnavati še drugih važnih sprememb, ki jih prinaša predlog novega pokojninskega zakona. Ze iz zgoraj navedenih zamisli, pa je razvidno, da skuša predlog vsestransko izčrpano in pravično urediti vsa sedaj še nerešena ali pa nezadovoljivo rešena vprašanja našega pokojninskega sistema ki bo sicer kot tak ostal v bistvu še vedno v veljavi, vendar znatno izpopolnjen, izboljšan in prilagojen novi razvojni stopnji naše družbene politične in ekonomske ureditve. Dr. L. S.

RAZMIŠLJANJE OB REZULTATIH, KI SO JIH POKAZALI SEMINARJI SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

NA NAJVAŽNEJŠEM PODROČJU DELA

Nekaj časa sem so nekateri vsebolj vztrajno trdili, da se sindikalne organizacije vse preveč enostransko bavijo le s tarifnimi problemi in da na ta rovaš zanemarjajo ostala področja svoje dejavnosti, med drugim tudi vzgojo in izobraževalno delo. Seveda, to pa ni točno. Nobenega dvoma ni, da so v sindikalnih organizacijah zelo močne suhe, ekonomistične tendence. Nesporno je, da teh pojavov ne kaže prezreti, ampak se je treba proti njim z vsemi sredstvi boriti. Toda take pojave prosplojevati in jih smatrati kot temeljno karakteristično črto dela sindikalnih organizacij, pa bi bilo nepravilno, ker bi dobili o njihovem delu nepravilno podobo.

Pred kratkim je zbral Republiški svet podatke o izobraževalni in vzgojni dejavnosti v sindikatih. Ti podatki so, vzeti v celoti, zelo razveseljivi: nudijo sliko o zelo bogati in razgibani izobraževalni dejavnosti. Iz tega je mogoče povzeti, da je netočno ugotavljanje, da sindikati ne skrbijo za izobraževanje in vzgojo delavcev. Povsem drugo vprašanje pa je, kako uspešna je skrb in prizadevanje sindikatov na tem področju. Iz podatkov, ki jih je zbral Republiški svet s posebno anketo o izobraževalni dejavnosti, naslovljeno na občinske sindikalne svete v Sloveniji, je jasno razvidno, da smo preboleli tisto obdobje, ko so sindikalne organizacije mislile, da bodo delavsko prosvetna društva »Svobode« sama po-

skrbela za izobraževalno dejavnost in da se sindikati lahko posvete »drugim opravilom«. Kazno je, da je bilo tako mišljenje le začasne narave in da so odborniki delavskih organizacij kaj kmalu spoznali, da so posebna delavsko prosvetna društva lahko le v pomoč delavskim sindikatom, ne pa nadomestilo za njihovo dejavnost.

Iz podatkov o vzgojnem in izobraževalnem delu je mogoče povzeti predvsem dve temeljni ugotovitvi:

Prva. Izobraževalno delo v sindikatih je bilo v letošnji prvi polovici leta količinsko zelo obsežno, tako da lahko rečemo, da je le nekaj občinskih sindikalnih svetov, ki ne morejo ugotoviti plodne žetve na tem področju dela. Res pa je, da je kljub količinsko zelo obsežni izobraževalni dejavnosti to delo zaenkrat še bolj omejeno na aktiv organizacij, torej da le malo sega preko aktivna med ostale delavce.

Druga. Vsebinska analiza izobraževalne dejavnosti v sindikatih v letošnjem prvem polletju pa pokaže, da temu delu v sindikatih manjka sistema, da je torej vse preveč priložnostno, da obravnavane teme niso izbrane sistematično in da jih vse preveč površinsko obdelujejo.

Predvsem je mogoče ugotoviti, da so vodstva sindikalnih organizacij dodobra spoznala, da je v naših družbenih prilikah delovanje sindikatov nemogoče, če ves čas ne skrbijo za izobraževanje in sploh duhov-

no oblikovanje svojega članstva. Po svojem družbenem položaju so sindikati taka organizacija, ki nima »nobenih praktičnih pravic«, nikakršne »oblasti«, in vendar v svojih vrstah združujejo delovne ljudi, ki pa imajo kot člani organov družbenega upravljanja v svojih rokah kar praktično vso oblast in vse pravice. Iz tega jasno izhaja, da sindikati ne morejo organom družbenega upravljanja ničesar predpisovati in odrediti ali terjati od teh organov, ampak da morajo predvsem usposabljati svoje člane tako, da bodo ravnali socialistično pri svojem delu, to je napredno, koristno po socialističnih družbenih normah. To spoznanje jasno navaja sindikate k temu, da so se temeljito orientirali na izobraževalno dejavnost. Na ta način pravzaprav pomagajo svojemu članstvu do več znanja in do tega, da znajo to znanje praktično uporabiti pri svoji vsakdanji družbeni dejavnosti. To pa je tudi edina pot, ki vodi proč od slehernih pojavov sindikalizma in sindikalne demagogije k ustvarjalnemu sodelovanju v našem sistemu družbenega upravljanja.

To se seveda ne pravi, da sindikati ne morejo in ne smejo imeti kot organizacija določenih pogledov na posamezne družbene probleme in pojave. Prav nasprotno. Sindikati niso nikakršna formalna šola, ki bi brezdušno posredovala neko predpisano znanje, ne glede na to, kaj si bodo mogli ljudje s tem znanjem pomagati, čeprav take šole sploh niso več uporabne. Sindikati morajo imeti, in to seveda v naši družbeni stvarnosti tudi imajo, zelo jasna stališča do posameznih družbenih pojavov in problemov, ker samo iz tako jasnih perspektiv lahko poskrbe za vsestransko in uspešno duhovno oblikovanje odraslih delavcev.

Zelo obsežno izobraževalno delo pa nas kaj resno opozarja na to, da ne bomo mogli vseh teh prizadevanj enostavno prepuščati improvizaciji in vzgojni zrelosti posameznih podružnic. Tu bo treba temeljite vsebinske pomoči. Seveda bi bilo napačno, če bi to pomoč razumeli »organizacijsko«, to je tako, da bi neki okrajni ali celo republiški sindikalni organi prevzeli v svoje roke organizacijsko pobudo. Taka »pomoč« bi bila nevarna in kvarna ter bi pomenila zelo škodljiv korak nazaj. V to smer torej ne smemo. Sedanja pobuda sindikalnih organizacij je, da same skoraj v slehernem kolektivnu organizirajo in si prizadevajo organizirati izobraževalno dejavnost. Taka pobuda predstavlja najtrdnjšo osnovo za izobraževalno dejavnost, ki dejansko izhaja iz potreb delovnega kolektiva. Tej pobudi je treba samo pustiti, da se v polni meri razvije. Razvila in razvijala pa se bo samo pod pogojem, če bodo te organizacije imele nenehno vsebinsko pomoč pri izobraževalnem delu.

To spoznanje nam nujno narekuje, da bodo morali okrajni sindikalni sveti in Republiški sindikalni svet začeti sistematično pripravljati gradivo za

seminarje in pomagati vzgajati predavatelje in vodje seminarjev. Napačno bi bilo misliti, da sindikalna vodstva v tej smeri niso že doslej delala. Izgleda pa, da je pobuda sindikalnih organizacij za izobraževalno dejavnost hitreje napredovala, kot je napredovalo delo prej omenjenih vodstev. Vsled tega bo nujno potrebno, da višja sindikalna vodstva posvete pretežno svojo pozornost pripravi solidnih seminarjev za aktiv, ki bo sposoben ustreči in zadovoljiti potrebe osnovnih sindikalnih organizacij.

Vsekakor je v središču pozornosti sindikalnih organizacij problem delavskega in družbenega upravljanja. Iz podatkov o izobraževalni dejavnosti v letošnjem prvem polletju pa je razvidno, da se seminarji o delavskem in družbenem upravljanju niso povsem izkopali iz okvirov splošne propagandno agitacijske obravnave te stvari. Večinoma namreč na teh seminarjih dajejo poudarek na zgodovinski razvoj delavskega in družbenega upravljanja, utemeljujejo njegovo upravičenost in zakonitost. Vse to je v redu in prav. Toda izkušnja nas uči, da je treba delavcem več. Treba jih je spoznati z mehanizmom družbenega in delavskega upravljanja in z njegovim delovanjem. Tako je mogoče potem delavce angažirati za aktivno delo v tem mehanizmu. Predvsem je treba poskrbeti za to, da delavci temeljito razumejo probleme, ki naj jih organi družbenega in delavskega upravljanja obravnavajo in urejajo. Seminarji o družbenem in delavskem upravljanju morajo torej poleg tega da razsvetle zgodovinsko in družbeno utemeljenost takega načina upravljanja, da razsvetle mehanizem tega upravljanja, predvsem nenehno postavljati delovne ljudi v našo gospodarsko in družbeno stvarnost, jih spoznavati z ekonomskimi, družbenimi, socialnimi, moralnimi in ostalimi družbenimi problemi. Vse premalo je namreč to, če bi po-

skrbeli le za to, da delavci doumejo organizem delavskega upravljanja. Če ne poznajo gospodarstva, materialnih sil, praktičnih družbenih sposobnosti naše družbe itd. potem pa ne vedo, kaj bi z mehanizmom družbenega upravljanja pravzaprav počeli.

Za pravo delavsko in družbeno upravljanje ne zadošča samo to, da člani teh organov o vseh stvareh sklepajo in odločajo, ampak je nujno potrebno, da vse bolj postajajo nosilci pobud v delu teh organov, to se pravi, da ne sodelujejo le kot tisti, ki lahko neke predloge sprejmejo ali ovržejo, ampak morajo nastopati kot nosilci predlogov in zagovorniki določenih rešitev za te predloge. To je pravzaprav bistvo družbenega upravljanja in v to smer je treba odločno kreniti.

Iz tega jasno izhaja, da je treba obzorje seminarjev o delavskem in družbenem upravljanju temeljito razširiti, da je treba gospodarsko organizacijo, kot materialno in družbeno enoto postaviti v sredo našega ekonomskega življenja in s te perspektive osvetliti probleme družbenega upravljanja. Letošnji seminarji, ki so jih priredile sindikalne organizacije nam govore, da obstaja veliko dobre volje in pripravljenosti za izobraževanje, da imamo v sindikatih tudi že aktiv, ki je v to smer krenil, da je torej treba le družbeno idejne pomoči temu aktivu. Ta pomoč pa je silno nujno potrebna, ker bo sicer aktiv, če bi bil prepuščen samemu sebi, zašel v slepo ulico premajhne razgledanosti in bo utonil v preveliki zahtevnosti, ki jo praktično življenje postavlja pred delovne ljudi.

Zaključek: potrebna je temeljita idejno družbeno pomoč sindikalnemu aktivu, ki je z veliko vnemo in z veliko požrtvovalnosti načel delo na najvažnejšem področju sindikatov v naši družbeni stvarnosti — na področju usposabljanja delovnih ljudi za družbeno upravljanje.

Kulturne vesti

Obisk znanega pesnika

Zadnje dni so ugledni nemški časniki objavili sporočilo, da bo v začetku meseca septembra obiskal našo državo znani nemški pesnik Johannes R. Becker, predsednik nemške akademije umetnosti in minister za kulturo nemške Demokratične republike. Ta obisk bo nedvomno poglobil stike med Nemčijo in našo državo.

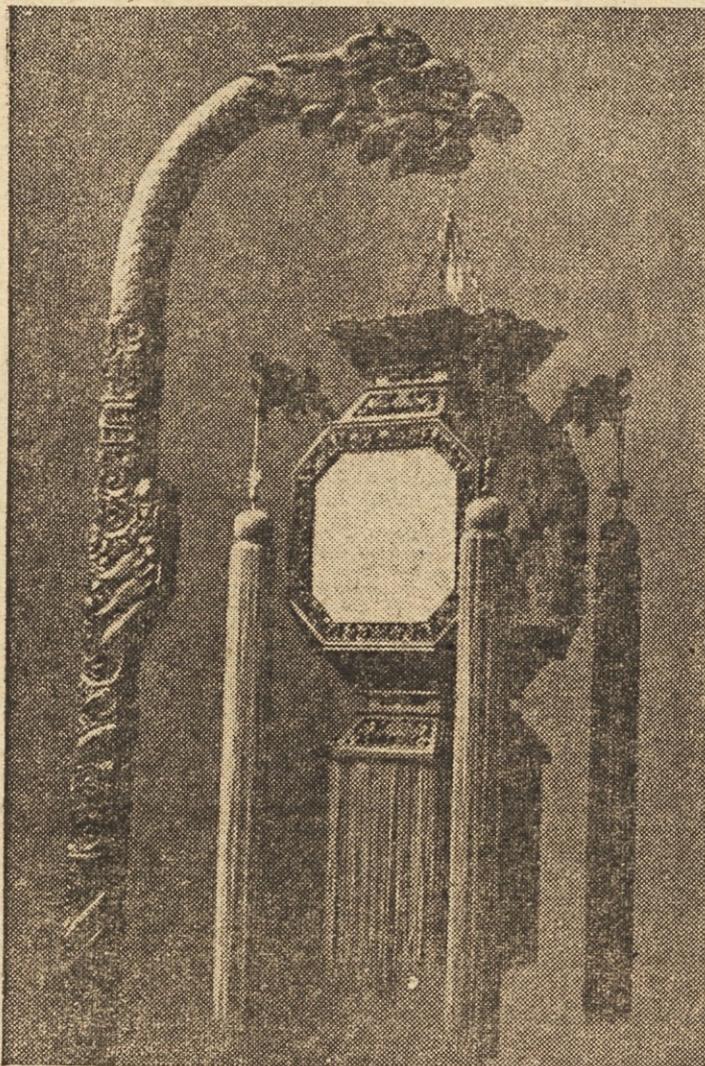
Festival narodnih pesmi Jugoslavije

V Cetinju so pretekli teden priredili III. festival narodnih pesmi Jugoslavije pod pokroviteljstvom predsednika Narodne skupščine Črne gore Blaža Jovanoviča. Festival je organizirala jugoslovanska radiodifuzna služba. Razen velikega števila gostov so festival obiskali tudi predstavniki Mednarodnega glasbenega sveta pri UNESCO in predstavniki radijskih postaj iz Sovjetske zveze, Velike Britanije,

Poljske, Francije, Italije in drugod. Program festivalnih prireditev bo razen jugoslovanskih radijskih postaj prenašalo po radiju in televiziji še 14 držav iz Evrope, Azije in Amerike.

Dubrovniške igre za televizijo in film

Glasbene koncerte orkestra Radija Zagreb in ostalih jugoslovanskih glasbenih skupin, ki sodelujejo na dubrovniških poletnih igrah, prenašajo vse jugoslovanske radijske postaje. Razen domačih radijskih postaj prenašajo te koncerte radijske postaje iz Italije, Češkoslovaške, Francije, Avstrije, Švedske, Madžarske itd. Glasbeni urednik televizijskega programa BBC Kenneth Wright snema poseben program z dubrovniških iger za britansko televizijsko omrežje. Prav tako snema filma Bosna film dokumentaren film o dubrovniških poletnih igrah.

Lesteneč, izdelek sodobne kitajske umetne obrti, narejen iz železa in okrašen z rdečimi svilenimi obeski

Z OBISKA V KNJIŽNICI SVOBODE NA DOLENJSKI CESTI

SAMO ENA TRETJINA

Knjižnica Svobode Dolenjska cesta se po svojem zunanjem videzu skorajda ne razlikuje od podobnih večjih podeželskih knjižnic. Prostorna, temna soba, ki pa je za knjižnico, ki ima nekaj nad 6000 zvezkov, pretesna, previsoke police, prinesene iz špacerijske trgovine, in dolga miza, to so grobi zunanji vtisi. Toda kljub tem neprimernim prostorom in opremi knjižnica zelo dobro posluša.

V preteklem letu so v knjižnici sposodili 8547 knjig. Od tega je 4689 leposlovnih, 3074 mladinskih, 568 poučnih, 48 političnih, 83 hrvatskih in 85 nemških. V knjižnico je vpisanih 945 članov, od katerih jih 332 redno izposoja knjige. Izmed obiskovalcev je 2281 mladine, 356 ročnih delavcev, 13 kmetov, 370 nameščencev in 534 izposojevalcev iz svobodnih poklicev.

Navidezno kaže, da je knjižnica zelo dobro založena s knjigami, saj po številu zvezkov močno prekaša večino slovenskih društvenih knjižnic. Če pa pogledamo statistiko izposojenih del, opazimo, da obleži na policah približno 4000 knjig, po katerih čitalci sploh ne segajo. Bralci ne izposojajo iger, pesmi, dram, političnih knjig, redkeje segajo po novelističnih zbirkah in krajših povestih, najraje pa imajo sodobne romane in tudi starejša dela, ki jih v zadnjem času izdajajo naše založbe.

Podoben odnos med branimi in neizposojenimi knjigami je značilen skoraj za vse naše podeželske knjižnice. In zato ni čudno, če število izposojevalcev tako polagoma raste in da skoraj v vseh knjižnicah prevladujejo mlajši izposojevalci. Nekaj mladih izposojevalcev bere knjige iz nuje, zaradi obveznega šolskega čtiva, del pa zaradi resničnega zanimanja. Ker pa je dotok v večino podeželskih knjižnic tako šibak, da pionirji preberejo večino knjig, še preden odrastejo, zato tudi niso več vpisani v knjižnico, kjer ne najdejo zase dovolj zanimivih knjig. Zato je zelo zmotno nmenje nekaterih prosvetnih delavcev, da je knjižnica s tisoč zvezki že bogata. Kajti upoštevati moramo, da je običajno od približno tisoč knjig za bralce zanimivih le 300 do 400.

V knjižnici so vpeljali tudi zanimivo novost. Najbolj rednim in resnim bralcem so dovolili svobodni pristop h policam, kjer lahko sami izbirajo knjige. Za popoln svobodni pristop pa knjižnica ni primerno opremljena. Povsod tam, kjer so police tako visoke, da mora knjižničar segati po knjige s pomočjo lestve, je svobodni pristop skoraj nemogoč.

V knjižnici imajo tudi svet, ki šteje 12 članov in je sestavljen iz zastopnikov množičnih organizacij. Zelo pogosto se sestaja in na svojih sestankih razpravlja o tekočih nalogah knjižnice.

Čudno se nam zdi, zakaj podobnih knjižničnih svetov nimajo vse naše knjižnice. Ve-

činoma tožijo zaradi premajhnih podpor, zaradi nerazumevanja, ne poslužijo se pa organizacijske oblike, ki bi jim v znatno večji meri zagotavljala pritek potrebnega denarja in dajala knjižnici tudi znatno večji ugled. Hkrati pa je tak svet nujen za dobro poslovanje.

Povedati moramo, da je knjižnica do leta 1955 delovala pod okriljem Mestne ljudske knjižnice, ki je v tem času prevzela nase vse izdatke kakor tudi vezavo knjig. Ker pa zdaj knjižnica spada pod občino Rudnik, ji je Mestna knjižnica odrekla podporo. Zaradi predpisov ne sme Mestna knjižnica nobeni drugi knjižnici vezati obrabljenih knjig. In tako ima zdaj knjižnica na Dolenjski cesti pripravljene precej knjig, ki so potrebne vezave. Praviijo, da

je teh knjig samo v njihovi knjižnici na leto več kot 200 in da bi bilo zato potrebno misliti na ustanovitev knjigovoznice, ki bi po zmernih cenah vezala knjige samo za ljudske knjižnice.

Zvedeli smo, da bo Delavska knjižnica v Ljubljani, ki jo vzdržuje Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije, v kratkem času povečala svojo knjigovoznico in tako skušala zadostiti najnujnejšim potrebam po vezavi obrabljenih knjig. Prepričani smo, da bo s to knjigovoznico usposobljenih na leto več tisoč dragocenih, najbolj branih knjig.

Upamo, da bo tudi knjižnica na Dolenjski cesti v doglednem času dobila primernejše prostore in opremo in da bo tako lahko uresničila svojo skrito željo — svobodni pristop k policam.

Tesla - prevajalec

Mnogo govorimo in pišemo pri nas in v tujini o Nikolju Tesli. Govorimo o človeku, ki je vse življenje posvetil znanosti, toda malo ljudi ve, da je njegovo ime povezano tudi z našo književnostjo. Nikola Tesla je ljubil književnost in umetnost. Imel je več prijateljev med književniki kot pa med inženirji. Ti so šele mnogo pozneje spoznali in dojeli Teslova velika dela. Njegov najintimnejši prijatelj je bil ameriški pesnik Robert Anderson Johnson, pa tudi Mark Twain. Nikola Tesla je tudi sam pisal pesmi. Kje so danes ti njegovi spisi — ne vemo. Mogoče jih je celo sam uničil. Ohranjeni pa sta dve pismi pesniku Jovanoviču Zmajju, ki se nanašata na prevode Zmajevih pesmi v angleščino. Prevajal jih je Nikola Tesla. On je razkril moč in lepoto Zmajevih pesmi svojemu prijatelju Johnsonu, ki so ga silno navdušile. Sprašujemo se, kaj je napotilo Nikolo Teslo, da je začel prevajati Zmajeve pesmi v angleščino, in to v času, ko je največ delal na svojih poizkusih v laboratoriju.

Ko je leta 1892 Nikola Tesla obiskal Beograd, ga je na slavnostni večerji navdušeno pozdravil Zmaj s pesmijo. Tedaj mu je Nikola Tesla poljubil roko in s tem pokazal, kako mu je drag in kako zelo ga cenil. Verjetno se mu je takrat porodila misel, da s stihii tega vodilnega srbskega pesnika seznanj ameriško ljudstvo in vzbudi v njem zanimanje za Srbijo, njeno književnost in zgodovino. Takoj ko se je vrnil v Ameriko, je razkril Zmajeve pesmi svojemu prijatelju Johnsonu, ki se je odločil, da jih prepesni. Tako je Tesla prevajal v prozi, a Johnson jim je dal pesniško obliko. O tem njunem delu nam govoriita pesmi, iz katerih je razvidno, kako je prevajanje potekalo. Pesmi, ki so prevedene, je izbral Nikola Tesla. V eni izmed Johnsonovih zbirk je tudi sam napisal kratek predgovor o pesniku Zmaju in o njegovi poeziji. V tem predgovoru pa je hotel ameriškim bralcem povedati več. Pokazal je, da je mali narod, takrat povsem nepoznan, tudi pod najtežjimi zgo-

govinskimi pogoji, sposoben ustvariti pesniška dela, katera je Goethe postavljaj celo pred grška in rimska. Tako pravi Nikola Tesla: »Kaj je mogel storiti tako pošten narod, ko se je v tem izgubila vsaka nada, da bi se razvila znanost, trgovina in proizvodnja? Nič drugega, kot da gre po stopinjah svojih svobodnjaških prednikov, da se bori za svobodo in da to svobodo ovekoveči v nesmrtnih pesmih.« Tako je prevajalec Zmajevih pesmi, Nikola Tesla izvršil nalogo, ki si jo je sam postavil in to je dovolj, da se njegovo ime omenja ne samo v svetovni znanstveni literaturi, temveč tudi v zgodovini naše književnosti.

VTISI Z RAZSTAVE SODOBNE KITAJSKJE UMETNE OBRTI

Veliko doživetje

Redki so obiskovalci v muzejih. Tam vlada tišina. Ko vstopiš, se ti zdi, kot da bi kalil mrtvaški mir tisočletja starih mumij in raznih drugih predmetov, ki jih je nemirna človeška roka iztrgala zemlji. Te dni pa ni tako v Narodnem muzeju v Ljubljani. Ljudje se vrste drug za drugim, vstopajo polni pričakovanj in odhajajo navdušenih in občudovanja polnih obrazov. Kaj vse zmore človeška roka!

Razstava sodobne kitajske umetne obrti je odsev tisočletja stare umetnosti, bogate po izbiri materiala in tehniki obdelovanja. Poznali so jo Kitajci že pred 4000 leti. Umetna obrt se je z ljudskim izročilom ohranjela in prenašala iz roda v rod. Te raznovrstne predmete iz vseh mogočih materialov izdelujejo po eni strani profesionalci, ki so danes v novem obdobju svoje zgodovine združeni v združenih, ki jim nudijo pomoč pri nabavi gradiva, pri proizvodnji in prodaji, po drugi strani pa se bavijo z umetno obrtjo žene, moške in otroci po vaseh v svojem prostem času. Postala je tako rekoč njihov vzporedni poklic in stalni dohodek. Tako je narod obogatila gmotno in duhovno.

12. Slika predstavlja trojanskega svečenika Laokona, kako se bori s kačo, ki ubija njegova dva sinova. Ta prizor je prikazan zelo slikovito, z mnogo fantazije, je poln fizične bolečine, patetike in naglih gibov. Vse to vsebujejo dela, ki so nastajala po padcu atenske demokracije, v času, ko se grška umetnost vse bolj in bolj približuje svojemu koncu. To zadnjo dobo grške umetnosti imenujemo helenistično. Ker stremijo umetniki za tem, da vdihnejo svojim plastikam individualnost, so nam dali tudi vrsto realističnih portretov, v malih plastikah pa razne prizore iz vsakdanjega življenja: ljudi s ceste, kmete, igralce itd...

Prav takšne uspehe kot v kiparstvu pa so Grki dosegali skozi vso svojo zgodovino tudi v slikarstvu. Na žalost danes grškega slikarstva ne poznamo. O njegovi veličini lahko slutimo le po slikah na vazah, po zapiskih starih piscev in po slikah iz Pompejev.

V časih fevdalizma, ki je vladal na Kitajskem tisočletja in tisočletja, so izdelovali takšne predmete za cesarje, plemiče, trgovce, da so krasili njihove palače. V poslednjih sto letih pa so domačo obrt vse bolj izpodirvali uvoženi predmeti iz kapitalističnih dežel, ki so marsikatero panogo tudi popolnoma zadušili. Nova Kitajska je znova odprla te zaprte delavnice, ljudje so se vrnili na svoja stara mesta in ne iščejo več kruha z drugimi deli. Razumljivo je, da je revolucija vnesla v umetno obrt tudi nov motivni svet, ki se čuti tu in tam tudi na sedanji razstavi: namesto bogov in cesarjev se pojavljajo navadni preprosti kitajski ljudje.

Najdaljšo tradicijo na Kitajskem imata keramika in porcelan. Na razstavi v Narodnem muzeju vidimo izdelke te obrti iz vseh pokrajin Kitajske, ki se razlikujejo med seboj po obdelavi, glazurah, barvi in okraševanju. To so skrbno izdelane tanke skodelice in vaze, poslikane z ornamentimi in intarzijami, razne figurice bogov, cesarjev, igralcev itd. z značilnimi rahlimi nasmeški in grotesknimi izrazi ter razni okrašeni predmeti za

vsakdanjo rabo. Pravi mojstri pa so Kitajci v izbiri materialov, saj so razstavni predmeti narejeni in čudovito izrezljani iz plute, lesa, kokosovega oreha, slonove in goveje kosti, kamna, žada, srebra, bambusa, gline in laka, testa in papirja... Razstavljenih je tudi vrsta izdelkov iz svile in brokata, tapete in preproge z neverjetno tehniko ročnega tkanja, saj je le nekaj vzorcev strojno delo. Tkani so z raznobarnimi nitkami, ki pričarajo na tkanino v čudovitih barvnih otenkih pravljicne motive, stilizirano cvetje, ptice, pave, metulje, ribe itd. V tkanju in okusu so Kitajci res pravi mojstri. Prav neverjetna je izdelava dveh plastičnih reliefov iz plute, ki predstavljata dvorsko palačo v Pekingju. Iz drobno zrezane plute sestavljajo podobe z vsemi podrobnostmi in s skoraj nemogočo natančnostjo. Neverjetna ročna spretnost pa se kaže tudi v izdelavi čudovito izrezljanih 18 koncentričnih krogel iz enega samega kosa lesa, ki so plod dela enega človeka v dvajsetih letih.

Tako nam je razstava odprla bežen pogled v svet in napora kitajskega ljudstva.

STAVKA

Potrkam na vrata pisarne in vstopim. Za široko pisalno mizo je sedel direktor Štolfa. Bil je močne postave, obraz je imel okrogel in pegast; izpod čela so gledale drobne, vedno mežikajoče oči.

»Dobro jutro,« sem pozdravil. V tistem trenutku sem začutil, da sem ga polomil, ker n sem pristavil še »gospod direktor«, ali vsaj »gospod inženir«. Ne da bi me pogledal, je z rezkim glasom vprašal:

»Vi ste torej tisti Novak, ki bi rad delal pri nas?«
»Da,« sem dejal, toliko, da sem nekaj znil. »Jaz sem tisti Novak Franc.«

Tedaj je dvignil glavo in me pogledal z lističnimi očmi.

»Vi ste bili v Belgiji, bili ste v Nemčiji, Holandiji, bili ste tudi v Franciji. Torej — vi prihajate iz tujine, kajne?«

»Da, iz tujine...«

»Kdaj pa ste zapustili domovino?«

»Oprostite,« sem dejal malce razburjeno, »katero domovino mislite? Jaz n imam stalne domovine...«

»Kakoooo...?« Okrogel, pegasti obraz je postal splotšen in zaripel. »Jaz, vi, on... vsi imamo domovino in to — lepo domovino! Obrisal si je potno čelo in ponovil prejšnje vprašanje. »Torej, kdaj ste zapustili Jugoslavijo... in če dovolite, zakaj ste jo zapustili? Vidite, vse to me zanima, vse to me mora zanimati, preden izrečem besede: pridite na delo.«

Vstal je, si popravil rdečkaste lase, roki je stlačil v žepa in začel samozavestno stopati po pisarni. Vsekakor je hotel pokazati moč in vpliv svoje osebnosti.

Rad bi bil kratek in jednat. Vedel sem, s kom imam opraviti. Zato sem dejal:

»Moja domovna je tam, kjer je delo, kjer je kruh. Sami veste, da brez kruha ni življenja. Razumljivo, domovina bi morala biti vsekakor Jugoslavija. Toda kaj je človeku še tako lepa domovina, če pa ti ne dá dela, če družina, otroci n majo kruha. In zato sem moral v svet, s trebuhom, za kruhom. In kjer je bil kruh, tam je bila tudi domovina.«

Direktor Štolfa je postajal vedno bolj pozoren. Obstal je in me motril.

»In zakaj ste zapustili tujino, Novak? Ali n mate za hrbtom kak politični greh ali kaj podobnega...? Imate morda kakšno opazko v vaši delovni knjižnici...?« Direktor Štolfa se je razvnel. »Kateri politični stranki ste pripadali in ali ste morda sodelovali v kakšnem strajku?«

Štolfa ni bil neumen. Poslovno je prepotoval skoraj vsa Evropa. Zelo dobro je poznal delavska gibanja, posebno še v zahodnem delu Evrope. Zato n rad sprejemal v tovarno ljudi, ki so se »potikali« po svetu in vedeli kaj več kot delavci doma.

»Torej,« je nadaljeval z zvišenim glasom, »vi, Novak, včeraj sem imel v rokah vašo pismo, celo dve uri. In verjemite mi, sicer vas ne bom moral z vašo preteklostjo niti ne bom preiskoval, če ste bili morda preganjeni kot vodja kakšne stavke; torej verjemite mi, na delo vas vzamem samo zaradi vaših otrok. Toliko, da boste vedeli, da tudi naša domovina skrbi za svoje potomstvo. In — če bi vam kdaj padlo na misel, no, sicer vam ne bom pravil, kaj, tedaj bodite prepričani, bo tudi naše usmiljenje do vaših otrok prenehalo. Jutri pa prdete na delo. Javite se v belilnici ali pa v oplemenjevalnici...«

Morda je hotel še kaj povedati, ker je tako globoko zajel sapo. Jaz pa sem se brž rahlo priklonil in dejal:

»Hvala, gospod direktor.« In sem šel.

Direktor Štolfa pa je zakokodajsal za mano:

»Novak, ne pozabite mojih besed, sicer ne pričakujem usmiljenja...«

»Papagajsko modrovanje,« sem zamrmral in stekel po stopnišču.

To je bilo leta tisoč devet sto štiriindvajsetega.

Leto dni sem opravljal meni določeno delo, ne da bi se kdaj spoprijela z direktorjem Štolfo. Sicer je imel v tovarni polno svojih ljudi, ki so pazili na vsak moj korak, pazili na vsako moje izgovorjeno besedo. Toda predolga in pretrpka je bila moja življenjska pot: saj sem se boril za košček vsakdanjega kruha že od rane mladosti, prepotoval in spoznal sem življenje tolikih dežel, da sem dobro vedel, kako vreči pesek v oči direktorju Štolfi in njegovim pristašem. Napredka in pravice željni delavci so se mi odkrito zaupali. Jaz pa sem jim pripovedoval o delavcih v svetu in njegovih bojih. In ko so volili delavske zaupnike, so izbrali najboljši tovariše k naj bi se odločno potegnili zanje, kadar bi uvrstila tovarne poskušala temati njihove pravice ali odbiti zahteve delavcev. Takrat pa me je direktor Štolfa poklical v pisarno.

»Nekaj ne razumem, Novak. Komaj leto dni ste pri nas in zdi se mi, da ste že kar preveč domači. Zakaj se po šihu zadržujete v tovarni? Morda ste tako naivni in mislite, da mi ni znano, zakaj so vas delavci izvolili za svojega predsednika? Novak, ali se morda pozabljate, da sem vas sprejel na delo samo zaradi vaših otrok, zaradi vaše družine? In ali se ne spominjate mojih besed, ko ste prvič stopili v mojo pisarno s kaj čudnim odnosom do najvišje predpostavljene osebe...?«

Zajel je sapo in hotel nadaljevati. Toda to mi je bilo odveč. Ostro sem zamahnil z roko in dejal:

»Prosim vas, nehajte že z vašim moraliziranjem! Vašega dostojanstva do danes še nisem žalil. Vse, kar sem govoril, sem govoril iz svojega globokega prepričanja. Lahko me zapodite iz službe, nič lažjega za vas. Toda, gospod Štolfa, ko mi stavljate vprašanje, zakaj me je delavstvo izvolilo, moram pr. biti, da bi človeka z vašimi nazori nikoli ne izvolili. Sicer pa...«

Beseda nisem mogel izgovoriti do kraja, zakaj direktor Štolfa je planil kvišku.

»Molčite! V tej tovarni sem jaz gospodar! Jaz sem tu direktor, jaz sem tu inženir in vi, Novak, ste mi podrejeni! Vi ste navaden delavec! Jutri pridite po obračun! Pri ograji so vrata in za vrati široka cesta... Ste razumeli, vi, Novak...?«

Zravnil sem se, stopil dva koraka bliže direktorju, in mu zabrusil v obraz.

»Razumel — in to prav dobro razumel, direktor Štolfa! Če imate predsodek, da stojim pred vami slabomno človeče, potem mi je zelo žal, da stojim pred direktorjem... norcem dvajsetega stoletja...!«

Direktor Štolfa je zarjovel, kakor zarjove bik, kadar ga mesar s knikarjem poliskne. Kričal je za mano kot obseden in mi pretil s sodnijo in žandarmerijo. Tudi meni ni bilo vseeno, da je prišlo tako daleč. Imel sem družino. In če bi direktorju Štolfi uspela zapretna grožnja, bi se pač moral pridružiti brezposelnim.

Toda v tovarni smo imeli ilegalno partijsko celico, ki so jo sestavljali tovariši, ki bi za človeka žrtvovali vse, in če bi prišlo tako daleč, tudi življenje. Ti so med delavci opravili svoje. Preprosti delavec je spoznal, da le ni ničvredna žival, ki mu je usojeno, da molči in gara. Uvidel je, da smo vsi ljudje iz mesa in krvi in da imamo vsi isto pravico do življenja.

Direktor Štolfa je slutil, da se v njegovi tovarni nekaj dogaja. Ni pa si predstavljal, da se v njej kuje nekaj novega, da se kuje trdna neuničljiva delavska enotnost. Tudi pred leti se je že marsikaj pripetilo. Ko je direktor samovoljno odpustil delavca, ki mu je zabrusil v obraz, da je izkoriščevalec, se je zbralo nekaj delavcev pred pisarno. Prosil so, da direktor prekliče odpoved. Toda ko jim je ta zagrozil, da bodo tudi oni frčali na cesto, če se pri priči ne poberejo na delo, so utihnili in se razpotaknili po tovarni. Ob vseh hudih slutnjah si je gospod Štolfa predstavljal, da bo tudi to pot nekaj podobnega.

Toda naslednji dan je stala pred njegovo pisarno dve stoglava množica. Stroji v tovarni so se vrteli prazni in votlo brenenje je bilo podobno pogrebni koračnici. Gospod Štolfa je za trenutek obnemel, potem je odprl okno in zakričal:

»Na delo! Sicer pa... tam doli je cesta!«

Ze je Štolfa v mislih videl kako beži uboga raja. A glej! Delavci se niso zganiili. Tu in tam se je dvignila pest in slišal glas:

»Novaku delo! Sicer stavkamo! Novaku kruha!«

Direktor Štolfa je prebledel. Po glavi mu je blodila divja misel: »Prekleti Novak! Prekleti! Ta mi je to skuhal. Prekleti!« Spet se je nagnil skozi okno in zakričal: »Poberite se na delo! Sicer pokličem žandarje!« In kakor nalašč so po dvoršču tovarne prikoralaki trija žandarji.

»Razženite to sodrgo!« je zavpil direktor Štolfa. Po glasu smo spoznali, da se mu je ob navzočnosti žandarjev strah polegel. In žandarji so po kratkem posvetovanju z direktorjem zahtevali mene.

»Novak France naj se zglaš v pisarno!« je zahteval stražmojster. Množica pa je ostala negibna.

»Če se imate kaj pogovoriti, potem govorite z nami!« je bilo slišati odločno glas iz množice.

Potem so žandarji poskusili s silo. Množica je vzvalovala. Toliko, da jih niso delavci z orožjem vred pometali preko ograje. Tedaj se je Štolfa ves sled pojavil spet na oknu.

»Vrnite se na delo — in Novak tudi!« je zaklical. Glas se mu je tresel. Zaprl je okno in siknil sam vase:

»Zdaj se tega prekletega Novaka še rešiti ne bom mogel.«

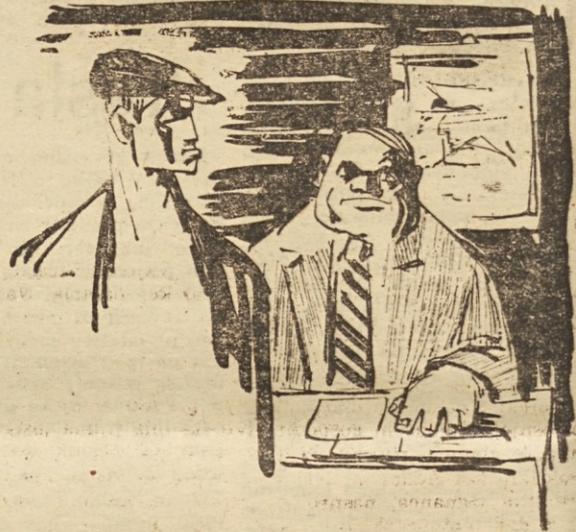
In res se me ni rešil. Pač pa je v tovarni sprčo naraščajoče krize in nizkih plač med delavci vse bolj vrelo. Direktor Štolfa je bil vsak dan bolj nervozen. Mi, delavci, komunisti pa smo pripravljali stavko. Nekateri so oklevali, večina pa je bila za, da končno odločno zahtevamo svoje pravice, da odločno zahtevamo debelejši kos kruha. Vse je bilo pripravljeno: izvolili smo stavkovni odbor, natanko smo utrdili svoje zahteve in predvideli vse morebitnosti. Zavedali smo se, da bomo uspeli le, če bomo enotni, dosledni in neustrašeni. Vedeli smo tudi, da se bodo med stavko pojavili stavkokazi, in tudi, da bo kdo, ki bo gospodu direktorju vse, kar ve, nesel na nos. Inženir Štolfa je križaril po oddelkih in si prizadeval, da bi me med delavci onemogočil. Ko pa ni kaj prida opravil, me je zopet poklical k sebi.

»Gospod Novak.« Prvič me je nazval z »gospod«. Glas mu je bil od sile prijazen. »Kako se počutite pri nas?«

Vprašanje me je malce iznenadilo, vendar sem se znašel in dejal:

»Gospod direktor — mene bolita dve stvari: prvič, prenizke plače in drugič, da so nekateri mojstri strašno ljubosumni na svoje znanje. Pravijo, da je tako naročeno od vas. Meni se zdi, da se le boje, da jih kdo ne bi prerasel.«

»To drugo bi se že nekako dalo urediti,« je dejal gospod Štolfa. Potem pa se je močno zresnil in glas se mu je zvišal.

»Kar po se vaše pripombe t.če, bi mi bilo zelo drago, da o njej kar molčimo. Glede plač smo, oziroma je naša tovarna prav gotovo na prvem mestu v naši kraljevini...«

Tu sem ga prekinil.

»Gospod Štolfa, nisem mislil vaše plače, mislim sem na naše, na plače navadnih delavcev...«

»Ali me hočete žaliti? Gospod Novak, prosim vas, ne bodite predrzni! Sicer pa...« Glas in obraz sta se mu spremenila, »kaj bi se prepirala. Popolno zaupanje imam v vas. Kadite? Ponudil mi odprto srebrno dozo, polno cigaret z zlatimi ustniki. Vzel sem eno.«

»Hvala.«

Slutil sem, kaj želi Štolfa. Kajti predobro sem poznal ljudi te baže. »Če vas prav razumem, gospod direktor, bi bil vsak razgovor o povišanju plač odveč, kajne?«

»Vsekakor,« je nekam brezbržno odgovoril. Potem je napravil zopno dobrodušen obraz, pristopil k meni in mi šepetaje govoril:

»Gospod Novak, nekaj razveseljivega vam moram povedati...«

»Meni?« Napravil sem začuden obraz. »S čim neki me blagovolite razveseliti?«

»Glede vašega dela moram reči, da sem zelo zadovoljen. Da me boste pravilno razumeli, je povzdignil glas, »to se nanaša izrecno na vaše delo. Zato vas hočem povišati v mojstra... in,« glas je še močnejše zategnil... »čež kakšno leto ali kaj boste prav gotovo nadmojster in moja desna roka... No, ali ni to razveselj va novica za vas...?«

Nekaj trenutkov je strmo gledal vame. Ko je videl, da so bile moje oči mirne in da so ga hladno gledale, se mu je obraz spuščil.

»Kaj vam ni všeč? ... Kaj niste zadovoljni?«

Skomignil sem z rameni.

»Ne vem, ne vem. Zdi se mi, da si nisem zaslužil tolikšnega zaupanja...«

Tedaj se je gospodu Štolfi zdelo, da je prišel pravi trenutek.

»Gospod Novak, vse to vam dam, pa če tudi postanete moj prvi obratovodja, samo nehajte ščuvati delavce! Pomagajte mi... Poglejte! Pravi svetovljan ste, videli ste toliko sveta, videli toliko ljudi, toliko stvari... Če bi hoteli, bi lahko meni in sebi ogromno koristili...«

Dvanajst kvadratnih metrov; obračaj jih kolikor hočeš, vselej dvanajst kvadratnih metrov: nepolni štirje koraki v eno smer, dobri trije v drugo. Ne, ne sprehodiš se!

»No, poglejva še poslednjič!« Fedja je s pogledom objel svoje stanovanje. »Torej, tule bo stala postelja, poleg nje garderoba. V tem oglu psalna miza in tu knjižna omara. V sredini miza, na vsak način okrogla; laže jo obhodiš.«

»Uhu!« je navdušeno pritrdila Zina. »V tale ogel bi vseeno rajše postavila televizor.«

»Spet po tvoje! Nimava ga še in tudi ne veva, kdaj ga bova imela. Kam pa bova postavila mrežo?«

»I, saj tudi mreže še nimava...«

In po pravic povedano, niti mreže, niti televizorja ni bilo ne v sobi, ne med njunimi premičninami. V stanovanjskem prostoru so po golih stenah plesali sončni zajčki. Novoporočenca Zina in Fedja Kolokolj-

ceva sta sedela na tleh, prej zamazanih od z darskega apna, zdaj pa pravkar pomitih in pregrnjenih s časopisnim papirjem. Pred njima je ležal kos papirja. Na njem sta risala načrt razmestitve še nekupljenega pohištva in garderobe. Prej si nista mogla kupiti pohištva. Prvič sta komaj zlezla iz časov, ko sta živela takorekoč iz rok v usta, drugič pa je Fedja doslej drebival v samskem domu, Zina pa pri teti. V njenem prejšnjem domačem gospodinjstvu sta bila njuna lastna in glavna in zobna ščetka. Sedaj sta bila v istem položaju kot Adam in Eva, le s to razliko, da se nista počutila izgnanca, nasprotno, komaj sta stopila vanj — v dvanajstmetrski raj s sončnimi zajčki na steni.

»Kolika pa sploh imava denarja? Kaj lahko kupiva?« se je nenadoma spomnil Fedja.

Na istem kosu papirja je bil obračun neodložljivih izdatkov: »Kosila v tovarni«, »Zajtrki in večerje doma«, »Kozica... Ostalo jima je še odvečnih 720 rubljev.«

»No, kaj?« je skomignil rdečelas družinski glavar. »Za najbolj potrebno bo zadostovalo. Postelja, miza, dva stola.«

»Samo dva? Kaj pa če pridejo gostje, ali bodo sedeli na postelji?« je nasprotovala Zina.

»Prav, štirje stoli... Pojd va.«

Cez dvajset minut sta zavila v prodajalno s pohištvom. Prvo, kar jima je padlo v oči, sta bili dve postelji, druga poleg druge. Postelji sta bili pokriti

Tedaj je dožvel gospod Štolfa, kar se mu najbrž niti sanjalo ni. Nisem se mogel vzdržati. Skočil sem k njegovim mizi ter z vso močjo udaril s pestjo.

»Hvala, gospod direktor, tako ne prodajam jaz svoje delavske časti! Do kraja se bom boril in ne bo mi žal, tudi če poginem za našo delavsko stvar!«

Gospod Štolfa je obstal kot vkopan, jaz pa sem zaloputnil z vrati in šel.

Naslednjega dne pa smo dobili obvestilo, da v Kranju in Trzinu že stavkajo. Tedaj smo dobili znak. Trikrat je zatulila naša sirena in vsi, ki so bili za stavko, so ustavili stroje in se zbrali na tovarniškem dvorišču. Mojstri so nekaj časa kolebali, vendar spričo tolikšne enotnosti so tudi oni zapustili tovarno. Gospod Štolfa pa toliko da mu ni v glavi strlo možganov.

Pogajal se je, rotil, prosil, pretil, toda vse zaman! Nekaj tednov so stroji molčali, nekaj tednov so delavci odločno zahtevali povišanje plač, nekaj tednov se je trudil Štolfa, trudil so se njegovi pristaši, ne zandari in ne policijski kordon niso uspeli. Ni se jim posrečilo, da bi s podkupljenci zrahljali enotnost. No, pet stoglavna množica je zahtevala povišanje plač, pet stoglavna množica je zahtevala pravico do debelejšega kosa kruha: pet sto ljudi je jasno in glasno povedalo, da delavec ni živina in da ima prav tako pravico do življenja, kakor vsi tisti, ki žrejo in se redijo na račun delavskih žuljev. In ne samo toliko, večjo pravico imajo. Saj se delavec preživlja od dela svojih rok, vampeži, pa kakor pijavke sesajo kri delavca.

s snežnobelim perilom in čudovitim, nagubanim pregrinjalom. Podoba je bila, da pójeta pesem o prelesti udobja. Pološčeni naslonjali sta blesteli, kot da bi ju namazali s toplim maslom. Mlada kupca sta otrpnila pred tem čudom.

»Ah,« je naposled vzdihnila Zina, »če bi m dva imela takile!«

»Kam pa bi ju postavila?« jo je šepetaje ohladil Fedja. Zina vzlic temu ni vzdržala in je vprašala trgovca:

»Kolko veljata taki postelji,«

»Trinajst...«

»Kaj?«

»Trinajst tisoč stane spalna garnitura. Samih postelj ne prodajamo,« je pojasnil prodajalec.

Njegove besede so napravile na novoporočenca takšen vtis, kot da bi ju kdo lopnil po glavi.

Fedja je otipal žep, v katerem je bilo sedem sto dvajset rubljev, zgrabil Zino za roko in se po prstih oddaljil od te nedosegljive razstavljenе spalnice.

V naslednjem oddelku, kjer sta se znašla, je osrednje mesto zavzemala okrogla miza. Svetila se je, kot da bi plavalji po njej sončni žarki. Kupca nista uspela vzdihniti od začudenja, ko je k njima priskočiluren debelih. Veselo, kot da bi ju povabil obedovat za to mizo, je dejal:

»Prosim, prosim, mlada človeka. Izredna garnitura. Prekrasen slog! Skrbna izdelava. Nenavadno lep izdelok... Kam gresta? Obžalovala bosta, da sta izpustila tako priložnost. Vsega devet tisoč sedem sto dvajset rubljev...«

»To ni nič,« vsega! Če bi on vedel, koliko imava medva tega «vsega», ni preveč prijazno pripomnil Fedja. Povlekel je Zino v sosednji oddelek.

»Kaj pa je tu?«

Človek, ki je sedel globoko zamisljen, je slišal Fedjino vprašanje in s spoštljivim poklonom odgovoril:

»Kabinet.«

»Čigav. Ste vi direktor?«

»Povišali ste me. Za sedaj sem le oddelkovodja... To je pohištvo za kabinet.«

»Ni kaj reči temu kabinetku. Za ministra, kaj?« se je čudil Fedja, ko je ogledal bleščeče pobarvano knjižno omaro, mize in naslanjače.

»To je domači kabinet,« je obzirno pojasnil oddelkovodja. »Uradni imajo bolj stroge oblike, prevleka je po navadi usnjena, a tu, na naslanjačih in stolihi vidite razkošno blago barve afriškega flaminga.«

»Ah, celo flamingo!« je bil vznemirjen Fedja. »Koliko?«

»Štirinajst.«

»Računajte name! Kakor hitro najdem kabinet in štirinajst tisoč, bom takoj kupil.«

»Fedja, grob postajaš,« ga je opomnila Zina, ko sta novoporočenca odšla iz «flamingovega» kabineta.

In ko si gospod Štolfa ni vedel več pomagati, je ukazal zandarmerskemu stražmojstru:

»Uklenite Novaka in zaprite tega komunista!«

In res so me uklenili. Toda, ko so me hoteli odpeljati, so delavci navalili na kraljeve oborožence in jih z orožjem vred pometali preko ograje.

»Mj se borimo za kruh in za kruh damo tudi življenje!« je odmevalo iz petstoterih grl.

Nato sta prišla okrožni načelnik in direktor Štolfa. Po kratkem pomirjevalnem govoru okrožnega načelnika je gospod Štolfa poparjeno vzkliknil:

»Prosim, vrnite se na delo! Zvišali bomo plače potem, ko se bom posvetoval z vašim stavkovnim odborom. Vrnite se na delo!«

Stopil sem na kamnit podstavek in zamahnil s kapo v roki.

»Fantje, dekleta, možje in žene — zmaga je našal! Vrnimo se na delo! Toda bodimo pripravljeni, da se kaj takega ne bo več zgodilo, ostan mo vedno neustrašeni borci za pravico nas malih ljudi! Naj živi delavska enotnost!«

»Živelaaaa...!«

Zatulila je sirena, zabrneli so stroji in kolo časa se je pomaknilo naprej...

Po Dnevniku spominov padlega prvoborca in komunista Franca Novaka napisal

Karlo Preboldčan

»Kaj, ali so tu odprli razstavo dragocenih vzorcev?« je nejevoljno dejal mož. »Kje pa imajo preproste stvari?«

Prišla sta v oddelek, ki je sicer še obogatil njuno predstavo o raznih tipih pohištva, ni ju pa napravil za lastnika. Tam so bile razpōstavljene deviško bele gugalnice, klopi, naslanjači, mize: vse za letovištarje, Majkalo je samo grmovje španskega bezga in brenčanje komarjev.

»Semkaj se bova oglasila pozneje,« je še med vrati vzkliknil Fedja, »takoj ko nama bodo graditelji iznočili ključ od naše vile. Pojdimo iz tega muzeja...«

V drugem magazinu ni bilo muzejskega reda. V velikih dvoranah je bilo vse pomešano. Kupci so se sprehajali po zapletenem labirintu in ukali kot v gozdu.

»Oho! Tule se bomo pa razživeli!« se je razvnel Fedja. »Kaj pa je tole? ‚Mizica za televizor‘. Ni nama še potrebna!... In tu? ‚Knjižna omara s pisalno mizo‘. Štiri tisoč! Tegale sijaja se pričujem bati kot kajčega pogleda.«

Fedja je bil vedno bolj razdražen. In kako bi tudi ne bil! Oblezla sta ves labirint, a odšla praznih rok.

Toda trma in optimizem ju nista popustila. Zvedela sta za naslov naslednjega magazina s pohištvom. Cutila sta, kako se jima pod nogami gnete od sonca zrahljani asfalt, ko sta šla k trolejbusni postaji. Tu pa se jima je nasmehnila sreča. Izza ogla sta ugledala ljudi, ki so nosili stole. Stoli so bili preprosti, upognjeni, prijetni za oko, prav takšni, kakršnih sta si želela.

Minuto pozneje sta Fedja in Zina že sedela v trolejbusu in se nejevoljna na vsako postajo, peljala v drugi konec mesta.

»Kako pa jih bova pripeljala od tam?« se je vznemirila Zina.

»Samo, da bi jih kupila — pripeljati jih — to je deseto delo!«

No, do «desetega dela» ni prišlo. Naj sta hitela, kolikor sta mogla, vendar ko sta vsa upehana pritekla v magazin, so od stolov v spomin ostali le kupčki čekov, nabodeni na žeblice. Razočarani kupci, ki so zaman čakali v vrsti, so navalili na prodajalca.

»Boste še imeli take stole?«

»Ne vem, tovariši! Ne vem!« se je zateglim glasom branil prodajalec. Dobimo jih že, toda bolj poredko. Upajte! Pridite večkrat pogledat!«

Fedja je le še sopihal od jeze. Na polno, rožnato lice Zine je legla senca. Z žalostnim pogledom je objela magazin. In na mah je prestrašeno zakričala:

»Fedjenka, okrogle mizice!«

Nedaleč jn bilo nekaj miz ob čajne velikosti in brez leska. Mlada človeka sta skočila k najbližji.

»Stane 278 rubljev! No, to so vendar najine sanje!«

»Zapišite nama hitro tole mizo,« je zahteval Fedja od prodajalca. »Zina, brž se postavi k blagajni!«

Sivolasi prodajalec z obgrizenim svinčnikom za ušesom se je v odgovor prijazno nasmehnil:

»Niti hitro niti počasi, na noben način ne morem zapisati te mize, otroka.«

»Zakaj?«

»Prodana je! Vidita, na vseh so kartončki. Tam je točno zapisano: ‚Prodana‘. Takole blago ne obleži. Kar z rokami ga trgajo... Mogoče bi vzela tole mizico? Zelo dostojna, pološčena...«

Fedja je zaupno povedal sivolasemu prodajalcu, kakšne so njegove denarne zmožljivosti.

»No, kaj, otroka, sedem sto dvajset rubljev, to je denar. Kar sta si zamisljala, lahko kupita. Na primer takole mizico. Stole smo imeli po 40 rubljev. Postelje 300 rubljev. Kar lepe so za to ceno. Vse to imamo, samo bolj redko.«

»Ni povpraševanja? Ali se vsi pehajo za dragimi stvarmi?«

»Mlad si še, pa se že znaš šaliti,« je zmajal glavo prodajalec. — »Kaže, otroka, da sta sama iz proizvodnje. Torej bi morala poznati sistem izdelave. Kakšno korist ima tovarna, če izdeluje ceneje stvari? Vidita, tale omara velja 3.400 rubeljkov, kakšna preprosta pa šest sto, sedem sto. Koliko preprostih je treba napraviti namesto ene same pološčene? Pet kosov. Množico dreves je treba posekati, denar pa je taisti.«

Zina je globoko vzdihnila. Na mah je začutila, kako se ji od utrujenosti tresejo noge. Rada bi šla domov, v njuno svetlo, od praznine odmevajočo sobo in sedla prav na načrt, ki sta ga zjutraj tako skrbno pripravljala.

(Iz »Krokodila«)

PLANINE VABIJO

Med mežiškimi, in zasavskimi rudarji, ravenskimi in jeseniškimi železarji in kovinarji iz Maribora, Celja in Litostroja je mnogo navdušenih ljubiteljev gora. Ti marljivci, nesebični in požrtvovalni gorniki, vzorno popravljajo planinske poti, ki vodijo v naše planinske postojanke. Čuvati znajo planinsko cvetje in favno. Visoko znajo ceniti planinsko tovarštvo. Med njimi je veliko mladih proizvajalcev, ki radi goje alpinistiko, s klini in kladivom zmagujejo najtežje stene v naših skalnatih gorah.

Planine so postale last nas moram, pripraviti delovnim ljudem. Z velikim zadovoljstvom lahko ugotavljamo, da prihajajo v naš veličastni svet v vedno večjem številu člani sindikalnih organizacij. Naloga vseh planinskih organizacij, društva prijate-

ljev prirode in taborniške organizacije je, skrbeti za dostojno in kulturno obušanje vseh obiskovalcev gora. Preprečevati moramo pijančevanje in brezsrčno trganje zaščitenega planinskega cvetja. Na planinski poti moramo biti vedno in vsakomur dober tovariš, ne smemo prožiti kamenja, kajti s tem plašno divjad in ogrožamo življenje drugih ljubiteljev gora. Vsi pa dem in mladini; v gorah varno in prijetno bivanje, navdušiti jih moramo za blagodejen mir, čudovito lepoto in veličino našega svobodnega planinskega sveta, ki naj da delovnim ljudem in mladini iz rudnikov, tovarn, pisarn in učilnic novih moči in veselja v vsakodnevnem delu.

MARS SE PŘIBLIŽUJE

Eden izmed največjih astronomskih dogodkov v zadnjih letih se bo zgodil to leto. V tem letu se planet Mars zelo približuje naši zemlji. Zemlja se bo najbolj približala 6. septembra, ko bo od nje oddaljen 56 milijonov kilometrov. Astronomi upajo, da bodo to leto rešili mnoge nejasnosti, ki so povezane s pojavi na Marsu.

Letovanje železničarjev

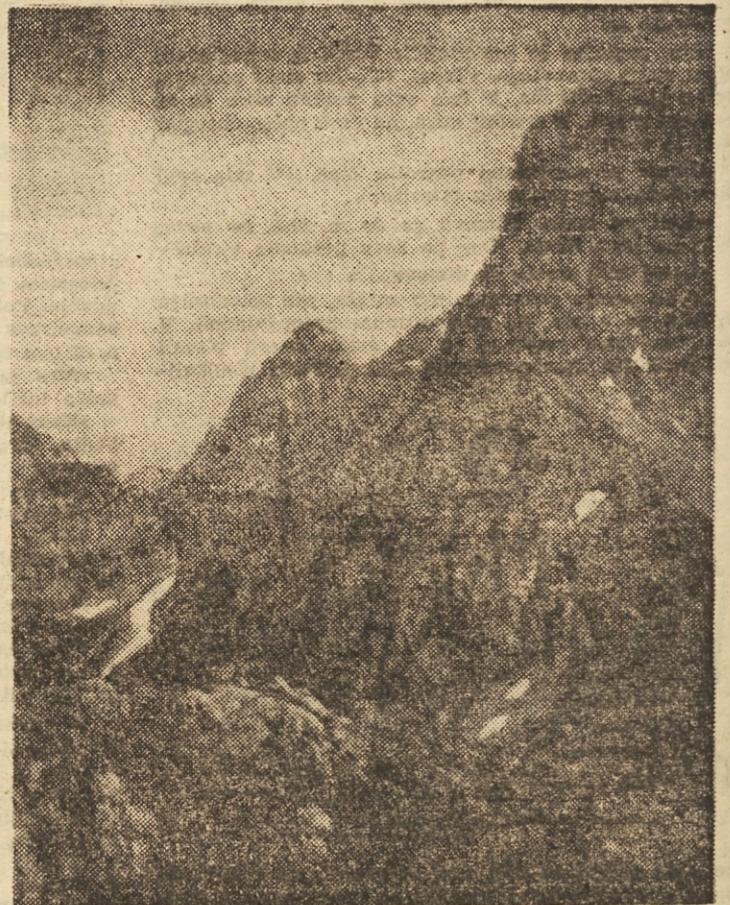
Poseben odbor za letovanje, ki deluje v okviru republiškega odbora sindikata železničarjev, je v Rovinju organiziral letovanje za svoje člane. V 52 lesenih hišicah in sedmih vagonih je okoli 380 ležišč. V več izmenah bo tu preživel leto, oddih nad 3500 železničarjev in njihovih svojcev. Pri gradnji hišic jim je pomagalo železniško podjetje »Transport« in jim je darovalo okoli 1.500.000 dinarjev.

V mesecu septembru se bo več kot 200 mariborskih železničarjev udeležilo v Kranju proslave ob 20. obletnici velike tekstilne stavke.

Poštarji skrbijo za letovanje

Po vojni so poštarji prav dobro skrbeli za razvoj turizma med svojimi člani. Znan je zelo lep počitniški dom, ki ga imajo na Pohorju in ki so ga zgradili po vojni. Poleg tega imajo svoje domove še v Kasteju Lukšiču, Vrtnjaški banji, Bačvicah in na Bledu. Imajo pa tudi svoje planinske postojanke na Vrščicu ter pod Uršljo goro. Torej je mnogo priložnosti za uživanje prirodnih lepot in uporabo dopustja! Tudi cene so zmerne. Na Bledu in na Pohorju stane bivanje dnevno po 640 din, drugod pa 500 din.

Lepote naše domovine

Avgust, najlepši mesec za pohod v planine, ko očnice cveto in rododendronovi cvetovi žare po planinskih pobočjih. To je pogled s Kamniškega sedla proti Ojstrici.

Slap Sum blizu Besnice pri Kranju je priljubljena izletniška točka Kranjčanov in tudi ljubljanskim kolesarjem ni preveč od rok.

Pesem prijateljev prirode

Takrat, ko smo poročali o majskem izletu prijateljev prirode iz Celja in Trbovelj na Mrzlico, smo že povedali, da je po poti rudar Tone Sajovic iz Trbovelj skoval pesem prijateljev prirode. Sedaj nam je poslal tudi note zanjo. Naj objavimo le prvi del te pesmi!

Mi smo prijatelji prirode, ker smo ljubitelji svobode bili že tisti čas, ko je

proletariat, to je vse nas, tlačil kleti kapital, ki se je vseh nas že od nekdaj strašno bal.

ker slutil je in čutil je, da vso oblast in vsako last mu bomo mi odvzeli in v svojo last prevzeli.

Pozdrav nam bil je: »Delu čast!«
Odzdrav pa bil je: »In oblast!« nato še: »Družnost!« kot pozdrav sledil in bil je naš odzdrav...

Pesem seveda še ni »zrela«, objavljamo pa prvi del kot primer pripravnega ljudskega pesništva. Tone Sajovic je eden izmed tistih preprostih pesnikov, ki čutijo v sebi potrebo, da izpovedujejo svoja občutja in doživlja v vezani besedi. Zal mu težke socialne razmere niso nudili priložnosti, da bi se izobrazil in zato njegove pesmi niso dosegle. Tone Sajovic pa tudi ne stremi za posebno dognanostjo. Napisal je že veliko pesmi, nekaj iger, in kot kaže, bo pisal vse do takrat, ko bo mogel držati v rokah pero.

NEPRIJETNA ZGODBICA SINDIKALNEGA ODBORNIKA

Oh, ti izletni...

Pravijo, da gre vsak osel enkrat na led. Jaz sem šel dvakrat, obakrat zaradi izletov. To me je izučilo. Če mi kdo le z besedico omeni izlet, me kar zazebe.

Bilo je lansko jesen, ko so me na sestanku zadolžili, da pripravim vse potrebno za izlet v Kidričevo. Nov gigant, velike dvorane, elektroliza... Se zdaj me zaboli, če slišim podobno besedo.

No, pripravil sem vse in nekega jesenskega jutra smo se zbrali pred tovarniško garažo. Ljudje so bili takšni, kakor da bi šli na svatbo. Sumljive so mi bile samo steklenice, ki so jih imeli skoraj vsi izletniki. Dva ali trije so prenašali celo desetlitrsko pletenke. Pa sem jih vprašal, kaj bodo počeli s steklenicami v Kidričevem.

»Saj veš, blizu goric bomo

in če bi ravno nanesla prilika, bi tole napojili. Naše vino, saj ga poznaš, ni vredno, da bi ga pes povohal. V Ljubljani vse to premešajo, in če bi ne imeli utrjenih želodcev, kdaj bi nam jih že pregrizlo!«

Zaskrbljen sem vstopil v avto. Zbal sem se, da bodo mogoče pokazali več zanimanja za gorice, kakor pa za tovarno.

Nisem se motil. To, da sem v osnovni šoli skoraj cepnil zaradi zemljepisa, me je prodalo. Peljali smo se mimo Ptujja, a jaz nisem ničesar opazil. Sele ko sem zagledal gorice,

sem se zbral. Vendar — bilo je prepozno. Sofer, saj jih poznate; bil je dogovorjen z njimi. Na moje prigovarjanje, da naj obrne, mi je rekel, da je samo še nekaj sto metrov do kmetije, kjer se bomo ustavili in pomalicali. Kaj sem mogel! Večina je bila za to in jaz sem se moral vdati.

Malica se je zavlekla, steklenice so krožile od ust do ust. Priganjal sem tovariše, a zaman. Bili so se navezali na kmetijo in tudi z žerjavom bi jih težko premaknil. Nekateri so bili pijani. S takšno skupino res ne smem v tovarno. Kaj bi si mislili delavci v Kidričevem! V obupu sem se še sam opil...

Koliko grenkih sem slišal, ko smo se vrnili! Izletniki so pripovedovali vesele zgodbe, mene, organizatorja pa so stiskali z vseh strani. Takrat sem se zarekel, da izleta ne bom več organiziral.

Dolgo sem držal besedo. Obletavali so me kakor muhe med, a nisem ugriznil. Sele ko se je vmešala moja žena, sem popustil. Opatijo bi rada videla in morje. Dolgo sem tuhtal, če morda tudi v tem izletu ne tiči kakšna zarota. Postal sem previdnejši, poizvedoval sem, in ko sem se prepričal, da si res želijo videti samo morje, sem pristal.

Sej sem k upravniku avtoparka — in za v nedeljo je

bilo vse pripravljeno. Ponudil je bilo preveč in nekatere zamudnike smo morali odkloniti.

V soboto je bilo doma vse narobe. En sam kratek izlet in toliko skrbi! Obleka, malica, žoge, očala. Na koliko stvari je žena pomislila! Občudoval sem jo.

V nedeljo zjutraj je bilo kislo vreme. Ob petih sem bil z družino pred garažo, čeprav je bil odhod napovedan šele ob šestih. Veselje so mi kazili samo temni oblaki. Žena je neprestano opominjala otroke, da naj bodo mirni, jaz pa sem soferja zalagal s cigaretami.

Ura je bila že tričetrt na šest, vendar izletnikov še ni bilo. Spet me je postalo strah. Ugibal sem, če nisem morda česa prezrl. Nobene napake se nisem spomnil. Ura je bila šest, ko je prišel prvi. Stopil sem k njemu in ga vprašal, če on ve, zakaj drugih še ni.

»Predpisi so krivi!« je rekel. »Privili so jih zaradi nekaj skladov in zato vožnja ne bo zastoj. Treba bo plačati, bo vreme... tudi sam sem že hotel ostati doma.«

Predpisi! Stokrat sem jih preklel. Le kako so to zvedeli! Saj nisem nikomur nič besedice o tem črnil! Poparjen sem se vrnil domov. Tudi Gavrilovičeva salama mi ni dala.

Zdaj sem se pa zatrdno odločil, da ne bom organiziral nobenega izleta več. Če zaslišim besedo — izlet — se mi zazdi, kakor da bi me kdo s kolom po glavi.

Rakova dolina pri Planini je pri nas res nekaj posebnega. Toliko prirodnih lepot in zanimivosti ne najdeš zlepa pri nas. — Veliki prirodni most čez potok Rak

LONDON V SENCI SUEZA

V ponedeljek bo minilo mesec dni, odkar je predsednik Naser na Trgu svobode v Aleksandriji pred 150.000 ljudmi dejal: »Sueški prekop je naš! Proglajujem nacionalizacijo Družbe Sueške-

bodni plovbi vse države, ki menijo, da pomeni prehod uprave prekopa iz rok anglo-francoske družbe v roke egipčanske države nevarnost za svobodno plovbo po tej mednarodni mor-

razveljavitev nacionalizacije in za internacionalizacijo Sueškega prekopa. Groznje sta nekoliko omilila in zatrujeta, da bi njuni vladi neradi uporabili vojaške ukrepe in da se vedno upata, da se bodo sporazumeli. Zahlevata, naj konferenca glasuje o predlogih, naj sprejme okvirna načela za rešitev sueškega vprašanja, dopuščata pa možnost za morebitno poznejšo s ršo konferenco v okviru OZN.

Egiptu vso pravico do nacionalizacije Sueškega prekopa. Ceylonski delegat je dejal, da mora konferenca priznati Egiptu vse suverene pravice. Razvidno je torej, da se vse države zavzemajo za mirno poravnavo spora. Stevilne države podpirajo nacionalizacijo z zagotovitvijo svobodne plovbe, druge iščejo kompromis med nacionalizacijo z zagotovitvijo svobodne plovbe, druge iščejo kompromis

okviru OZN ali na široki mednarodni konferenci.

Glede ciljev sedanje konference so mnenja deljena: Angleži in Francozi zahtevajo, naj konferenca sprejme njihovo stališče, ga sporoči Egiptu, ki se bo moral po njem ravnati. Američani se z njimi v celoti ne strinjajo in predlagajo, naj konferenca sprejme okvirna načela novih razprav. To stališče podpira večina. Skandinavske de-

Odgovor na dve vprašanji

Pariški »Le Monde« je pred dnevi objavil nekaj zanimivih podatkov o prometu po Sueškem prekopu, ki odgovarjajo na dve vprašanji: 1. Zakaj prav Velika Britanija in Francija tako ostro protestirata proti nacionalizaciji Družbe Sueškega prekopa; 2. Zakaj ZDA niso toliko podprle njuno protiegiptovsko gonjo, kot želijo v Londonu in Parizu.

Pred drugo svetovno vojno je zavzemal petrolej v blagovnem prometu po Sueškem prekopu le majhen delež (17%), danes pa zavzema že 77% skupnega prometa. To je posledica ogromnega dviga petrolejske proizvodnje na Srednjem vzhodu na ozemlju, ki ga Anglija in Francija smatratu za področje svojega vpliva. Pred vojno so v teh državah proizvedli letno 16 milijonov ton petroleja, sedaj pa 161 milijonov ton. Leta 1939 je proizvodnja petroleja na Srednjem vzhodu zavzemale 5,9% svetovne petrolejske proizvodnje, danes pa 21 odstotkov.

ga prekopal. Ta družba ne bo nikoli več v rokah britanskih lordov in francoskih grofov... Naserjeve besede je slišal ves svet. Stevilni narodi, predvsem azijski in arabski pa tudi evropski, in ameriški, so jih pozdravili, razveselili so se nove zmage egipčanskega ljudstva v boju proti ostanom suženjske minulosti. Vlade nekaterih zahodnih držav (Velike Britanije in Francije), podprte z mednarodnimi izkorščevalskimi, imperialističnimi in kolonialističnimi krogi, pa so zagnale tak hrup, kakršnih je svet malo doživelo. Zagrožile so z vojno, poslale v Sredozemlje svoje križarke, na Malto in Ciper svoja letala in padalce.

ski poti. Podpira predlog Egipta, naj bi sklicali široko mednarodno konferenco. Sedanja konferenca naj ne glasuje o predlogih, izreče naj se o načinu nadaljnjih pogajanj. Odločanje o nalogah teh pogajanj in o okvirnih razpravah pa naj prepusti članom OZN ali udeležencem konference, kakor bi se pač sporazumeli.

Med stališči zunanjih ministrov Anglije in Francije ni razlik. Oba trdita, da egipčovski sklep o nacionalizaciji prekopa ni zakonit in zagovarjata vojaške in gospodarske groznje svojim vlad. Zavzemata se za

Zahodnonemški zunanji minister von Brentano je podprl Dullesov predlog, obenem pa je zatrdil, da popolnoma razume predstavnika Indonezije, ki je zagovarjal mnenje, da konferenca ne more razpravljati o pravici Egipta do nacionalizacije Sueškega prekopa. Japonski zunanji minister Šigemacu pa je dejal, da je treba razumeti težnje Velike Britanije in Francije, treba pa je tudi poudariti, da se za prekop zanimajo mnoge države in da je končno v interesu Egipta ohraniti svobodno plovbo. Danski ministrski predsednik Hansen se je zavzel, da bi problem rešili v okviru OZN. Stališče Indije je podobno stališču Sovjetske zveze. Turški predstavnik je dejal, da Turčija ne bi prišla na konferenco, ki bi kratila suverenost Egipta. Spor je po njegovem treba rešiti z mednarodnimi zagotovili za svobodno plovbo. Nizozemski delegat je podprl Dullesov predlog. Etiopski predstavnik je poudaril, da njegova država priznava

Proletariat podpira Egipt

Iz vseh arabskih in nekaterih azijskih držav poročajo, da so delavci s stankami in demonstracijami opozorili udeležence londonske konference, zlasti Veliko Britanijo in Francijo, naj nkar ne sklepajo ničesar, kar ne bi bilo v skladu s suverenostjo egipčovske republike naj se odpovedo pritisku in grožnjam.

Egiptovski sindikati so 16. avgusta, torej istega dne, ko se je v Londonu začela konferenca predstavnikov 22 držav, napovedali 24-urno stavko. Vse delo je zastalo, promet je bil paraliziran. Stavkali so tudi delavci in uslužbenci letališča v Kairu. Nameščenci in delavci Sueške družbe pa so stavkali le 15 minut, da bi zagotovili normalen promet.

V jordanskih mestih so bile zaprte vse delavnice, trgovine, restavracije, banke in ostali uradi ter podjetja. Na ulicah je manifestiralo ogromno ljudi. Med stavko v Iraku so delavci ustavili tok nafte v naftovodih. Tudi skozi naftovode, ki vodijo iz Iraka v Sirijo, je bilo ustavljeno pretakanje nafte zaradi stavke sirskih delavcev. V vseh mestih Sirije so bile velike demonstracije. Stavkali so tudi delavci Libanona in Iraka. Kairski radio poroča, da je bila splošna stavka tudi na britanskih in ameriških vojaških oporiščih v Libiji. V Tunisu so priredili enourne demonstracije. Indonezijski sindikati so po vsej državi priredili zborovanja in demonstracije v znak solidarnosti z arabskimi deželami in kot protest proti londonski konferenci. V Pakistanu so delavci in študenti stavkali in zborovali, protestirali proti imperialistični politiki zahodnih velesil in zahtevali od svoje vlade, naj odločno podpre Egipt.

Stavka in demonstracije arabskih in azijskih delavcev so dokaz, kako velik ugled uživa na svetu revolucionarni Egipt.

žele in Japonska pravijo, da bi morali o Suez razpravljati v okviru OZN, druga skupina držav, med njimi Nemčija, Italija in Španija, pa je bolj navdušena za široko mednarodno konferenco. Predstavniki Sovjetske zveze, Indije in Indonezije pa menijo, naj londonska konferenca določi način bodočih pogajanj, toda odločanje o nalogah teh pogajanj naj prepusti udeležencem nove konference. Za napovedi o takem ali drugem koncu konference je še prezgodaj. Lahko pa že rečemo, da je londonska konferenca koristna, saj odpira vrata za nova pogajanja, za mirno poravnavo spora.

med nacionalizacijo in internacionalizacijo, nekaj pa jih je za popolno mednarodno upravo. Vse se bolj ali manj zavzemajo za nadaljevanje razgovorov v

žele in Japonska pravijo, da bi morali o Suez razpravljati v okviru OZN, druga skupina držav, med njimi Nemčija, Italija in Španija, pa je bolj navdušena za široko mednarodno konferenco. Predstavniki Sovjetske zveze, Indije in Indonezije pa menijo, naj londonska konferenca določi način bodočih pogajanj, toda odločanje o nalogah teh pogajanj naj prepusti udeležencem nove konference. Za napovedi o takem ali drugem koncu konference je še prezgodaj. Lahko pa že rečemo, da je londonska konferenca koristna, saj odpira vrata za nova pogajanja, za mirno poravnavo spora.

KAJ PA PANAMA?

Pravijo, da Američani — odkar je Naser nacionaliziral Suez — govore o Sueškem prekopu, mislijo pa na Panamski prekop. Panamski prekop je ameriški, sama ameriška in nikogar drugega. Sueški prekop pa je zdaj egipčanski, toda Eisenhower in Dulles pravita, da takega prekopa ne bi smela upravljati ena sama država. Američani Panamskega lahko, Egipčani Sueškega ne! In zakaj ne? Kaj pa je v Američanih, česar v Egipčanih ni? Zakaj trde Američani, da je nekaj za njih dobro, za Egipčane pa slabo, za njih svobodno, za Egipčane prepovedano?

Ko je zadnjič Eisenhower pojasnil svoj odgovor, kakšen je odnos njegove vlade do nacionalizacije Sueškega prekopa in zakaj so ZDA podprle angleško-francoski predlog o internacionalizaciji Suez, mar se ne bi moglo kaj takega zgoditi tudi s Panamskim prekopom? In kaj potem? Kako bodo ZDA to preprečile? Kaj pa, če se Panama osumi in nacionalizira prekop?

Eisenhower je odgovoril: »Položaj ni enak! Panama je zadovoljna. Od 38 milijonov dolarjev dobiha ameriške družbe je lani dobiha 15 milijonov dolarjev. Dalje: »Panama bo spoštovala sporazum z ZDA, toda sueški dogodek mora v bodoče privedi do večjega razumevanja in liberalnejšega odnosa do Paname.«

Panama je torej zadovoljna. Če je res, zakaj je potem sploh potrebno govoriti o »večjem razumevanju in liberalnejšem odnosu«? Pogledajmo kaj pravi Panama o Suez in londonski konferenci. Dne 6. avgusta je kabinet predsednika panamske republike objavil naslednje sporočilo: »Rezultati londonske konference o Suez, na katero naj bi prišlo večje število dežel, bodo zelo pomembni tudi za Panamo. Panamski prekop je na našem ozemlju, on je življenjsko po-

memben za našo deželo, njegov problem je v nekaterih pogledih podoben sueškemu. Ta problem (sueški) je važen za Panamo še zato, ker veliko število lačij, na katerih plapolata panamska zastava, plove po Sueškem prekopu. Kljub temu pa Republika Paname niso poklicali na to konferenco. Zato Panama ne bo sprejela s'lepov in priporočil te konference.«

Kot vidimo je Panama nezadovoljna, ker je niso povabili v London. Zaključki te konference zanj ne bodo obvezni. Panamski prekop je na panamskem ozemlju, sueški in panamski problem sta si podobna. Panamski prekop je življenjskega pomena za Panamo — to so zelo pomembne trditve, iz katerih zveni mnogo in prav drugače, kot je govoril Eisenhower.

Zanimivo je še to, da imajo ZDA na londonski konferenci eno izmed glavnih besed, čeprav njihov prevoz po Sueškem prekopu zavzema le 17,3 milijonov dolarjev. Paname, ki zavzema šesto mesto, pa na konferenco sploh niso povabili. So mar to storili zato, ker bi na tej konferenci kaj neljubega povedala, predlagala ali zahtevala?

Zgodovina Panamskega prekopa se je začela leta 1903. Tedaj se je Panama odcepila od Kolumbije in postala samostojna država. Rojstvu Paname je hotoval Washington. Ze istega leta je panamska vlada prepustila ZDA področje široko 17,3 kilometrov široko, namenjeno v večno uporabo. Združene države so ji za to plačale 10 milijonov dolarjev.

Od tedaj pa do danes je bilo med Panamo in ZDA veliko trenj in resnih sporov zaradi višnje rente, ki jo plačuje Washington, in zaradi deleža pri dobičku družbe, ki se imenuje »Panama Canal Company«. Padla so vlade, predsedniki so odstopali, dogajali so se državni udari, in ta zadeva je povezana celo z umorom nekoga panamskega predsednika. Najprej so ZDA plačevale Panami 250.000

dolarjev rente, potem 430.000, sedaj pa 2 milijona. Panamec pa seveda še niso zadovoljni, zlasti ne z deležem pri dobičku družbe. Kako bi tudi bili, saj si Družba Panamskega prekopa pričasa letno 23 milijonov dolarjev, njim pa plačuje kot davek le 15 milijonov.

Plovba po Panamskem prekopu je sicer svobodna in dovoljena trgovskim in vojnim ladjam vseh držav na podlagi popolne enakosti, kot piše v konvenciji, toda obstaja pogodba, s katero so se ZDA obvezale, da bodo varovale neodvisnost Paname. V tej pogodbi je rečeno, da lahko Američani zapro Panamski prekop, če je ta ukrep koristen zaščitj Paname. Ta člen v konvenciji o Panamskem prekopu pa onemogoča številne zlorabe. Kar spomnimo se ameriških trditve, da je bila Guatemala, ker je imela napredno vlado, nevarna Panami in vsej ameriški celini. Če Združene ameriške države lahko samostojno zapro neko tako pomembno mednarodno mersko pot, kot je Panamski prekop, potem lahko vedu tudi to problem (večji kot sueški), ki bi ga morali rešiti na mednarodni konferenci. Takšni glasovi so v zadnjem času, odkar je izbruhnila sueška kriza, vedno bolj pogosti.

Tako je torej s Panamo in prekopom, ki spaja Atlantski in Tihy ocean, Američani ne morejo skriti, da so v zmagi. Podpirajo morajo Angleže in Francoze, kajti če jih ne bi podpirali, bi se jim to brzdno maščevalo tedaj, ko bodo sami potrebovali njihovo podporo. Obenem pa morajo misliti na Panamo, na njene težnje in na težnje tistih ljudi in držav, ki groze, da bodo sklicali konferenco in internacionalizirali Panamski prekop, če bodo v Londonu internacionalizirali Sueškega. In misliti morajo na Arabce, med katerimi morajo že tako malo ugleda. Najmanj pa misliti na Sueški prekop, kajti v njegovi družbi niso imeli nič ricka.

med nacionalizacijo in internacionalizacijo, nekaj pa jih je za popolno mednarodno upravo. Vse se bolj ali manj zavzemajo za nadaljevanje razgovorov v

žele in Japonska pravijo, da bi morali o Suez razpravljati v okviru OZN, druga skupina držav, med njimi Nemčija, Italija in Španija, pa je bolj navdušena za široko mednarodno konferenco. Predstavniki Sovjetske zveze, Indije in Indonezije pa menijo, naj londonska konferenca določi način bodočih pogajanj, toda odločanje o nalogah teh pogajanj naj prepusti udeležencem nove konference. Za napovedi o takem ali drugem koncu konference je še prezgodaj. Lahko pa že rečemo, da je londonska konferenca koristna, saj odpira vrata za nova pogajanja, za mirno poravnavo spora.

V Kairu so prepričani, da so zahodne države (Francija in Velika Britanija), ki se boje, da bi izgubile svoje gospodarske, vojaške in politične pozicije v Aziji in Afriki, uporabile nacionalizacijo prekopa kot pretevo za obračunavanje z Egiptom, in da so skušale s pritiskom likvidirati njegovo neodvisnost. Zato so namerno ustvarile eksplozivno krizo, katere namen ni samo obnoviti star položaj v Suez, ampak ohraniti položaje imperialistov v tem delu sveta. Azijske in afriške države pa so razumele, da ne gre le za Naserja in Egipt, zato so enotno in odločno odgovorile. In zgodilo se je, da je Egipt okreplil svojo notranji in zunanji položaj, ugled zabodnih velesil pa se je močno oslabil. Dokaz za to je tudi londonska konferenca.

Iz francoskega mesta Saint-Etienne, kjer živj veliko priseljencev iz Severne Afrike, zlasti iz Alžira, poročajo, da so v dneh sueške krize mnogi starši zahtevali, naj njihove otroke preimenujejo. Vsi žele, da bi se njihovih otroci imenovali Naser.

trebo, da dobe pomoštvo o svo-

Kako težki so bili trenutki, ko so svoji rudarjev v belgijskem rudniku Marcinele čakali pred jamo sporočila o reševanju zakopanih... Kakšno je bilo gorje, ko je prišla vest, da jim ni več pomoči

PREDVOLILNI KONGRES AMERIŠKIH DEMOKRATOV

Stevenson drugič v ringu

Ameriška demokratska stranka je na svojem predvolilnem kongresu v Chicagu izvolila Adlaia Stevensona za svojega predsedniškega kandidata na novembrskih volitvah. Stevenson je dobil 905 glasov, njegov glavni tekmeč Averell Harriman pa le 210. Za podpredsedniškega kandidata je demokratski kongres izvolil senatorja Estesja Kefauera.

Večmesečni boj med različnimi skupinami v demokratski stranki, ki se je vsaka zavzemala za svojega kandidata, je torej končan. Izvolitev Stevensona in Kefauera pomeni zmago mlajše generacije, obenem pa tudi zmago severnega liberalnega krila nad konservativnim demokratskim Jugom.

O programu, ki so ga demokratski sprejeli in s katerim mislijo zmagati, niso na kongresu veliko razpravljali. Pravijo pa, da so bile razprave, ki so ostale med stenami hotelskih sob, zelo ostre in žolčne.

Glavna bitka med dvema osnovnimi skupinami v stranki se je sukala okrog nekaj besed: Ali se bo stranka v svojem programu zavzela za izvajanje sklepa Vrhovnega sodišča o ukinitvi rasnega razlikovanja v ameriškem šolstvu? Delegati Juga so uporno protestirali, imenovali so ta sklep protiustaven in zahtevali, naj ga razveljavijo. Pod pritiskom Severa pa so morali končno popustiti.

Program demokratske stranke ponavila stara strankina gesla, pomešana z nekaterimi novimi zahtevami predstavnikov različnih krajev. Priljubljeno ameriško tezo »o osvoboditvi vzhodnoevropskih dežel« se demokratski tokrat

nekoliko mirneje formulirali, odločno pa so se uprli sprejemu Kitajske v OZN. Kongres je izrazil zaupanje Združenim narodom kot mednarodni organizaciji, ki se zavzema za mir in mirno reševanje sporov med državami. Zavzel se je za nadaljevanje ameriške pomoči tujini, za mednarodno trgovsko sodelovanje, za podpiranje združevanja Zahodne Evrope, uresničitev načela o samoodločbi narodov, za mir na Bližnjem vzhodu itd.

Glede notranjih vprašanj pa demokratski objubljuje farmerjem najvišje odkupne cene za njihove proizvode, nadalje objubljuje, da se bodo zavzeli za odpravo protidelavskega Taft-Hartleyevega zakona in da bodo predlagali povečanje minimalnih mezd za 25 centov na uro.

Program demokratski je torej mešanica že zdavnaj zastarelih gesel hladne vojne z novimi načeli in volilnimi obljubami. Ni pa nujno, da Stevenson sprejme ta program za svojega. Ker se zavzema za zaupanje volivcev bolj kot osebnost in ne toliko kot predstavnik stranke, se lahko zavzema za načela, ki so nasprotna strankinemu programu. Ne bi mogli reči, da Stevensonu ustrezajo vsi kompromisni pogledi, ki so jih na kongresu zapisali v pro-

gram demokratski. Opazovalci trde, da mu najmanj ustreza »stara demokratska politika o miru s pomočjo sil«. Ze doslej se Stevenson ni zavzemal za nadaljevanje hladne vojne, nikoli ni javno podpiral akcije za »osvoboditev vzhodnoevropskih dežel«, trdil je, da bi morali imeti Združeni narodi agencijo, ki bi razdeljevala ekonomsko pomoč nerazvitim deželam, zavzemal se je za mirno gospodarsko tekmovalstvo med dvema sistemoma obsodil je politične pogoje, ki spremljajo ameriško pomoč tujini in celo glede Kitajske ni nikoli postavil velikih plovov.

Na kongresu v Chicagu je Stevenson izjavil, da se Združene ameriške države pred odločilnim obdobjem svoje zgodovine, ko bo treba uresničiti realno svobodo, blaginjo in napredek k miru. Govoril je o ustvaritvi »nove Amerike«, ki bo nastala z odpravo revščine, z zagotovitvijo svobodini vsem, ne glede na raso, vero ali materialne pogoje, z nehnim odpravljanjem zastarelih idej, po katerih bi morali ljudje reševati svoje spore s tem, da ubijajo drug drugega.

Seveda je tu veliko lepih besed, ki naj pritegnejo volivce, predvsem delavce, mnogo pa je tudi iskreno povedanega. Demokratski upajo, da bo Stevenson s svojo popularnostjo in liberalnim programom premagal precej bolj popularnega Eisenhowerja, ki pa je zaradi svoje boleznij izgubil nekaj orožja že pred odločilno bitko.

OB PREPOVEDI KOMUNISTIČNE PARTIJE NEMČIJE

PO HITLERJEVIH STOPINJAH

Karlsruhe, palača princa Maksa. Deset sodnikov v rdečih togah, med njimi osem klerikalcev. To je Zvezno ustavno sodišče Adenauerjeve Nemčije. Tožnik: Adenauerjeva vlada, ki jo zastopa državni sekretar v notranjem ministrstvu Hans von Leks, nekdanji višji uradnik v Hitlerjevem notranjem ministrstvu. Obtožnec: Komunistična partija Zahodne Nemčije. Sodnik dr. Widrich bere obsodbo: »V imenu naroda...«

Ne, ne v imenu naroda, v imenu nacizma, v imenu klerikalnih reakcionarjev, kapitalistov, v imenu Adenauerja so proglasili KP Nemčije za protiuustavno, jo uradno razpustili, prepovedali organizacije, ki bi jo utegnile nadomestiti ter odredili zaplenbo vse njene imovine v korist bonnske vlade.

Tako se je zaključil največji povojni politični proces v Zahodni Nemčiji, ki je trajal 56 mesecev. Zaključil pa se je le v sodni dvorani, v tovarnah, rudnikih, v me-

stih in po vsej Nemčiji pa se je pravzaprav šele začel.

Takoj po osvojitvi oblasti leta 1933 je Hitler prepovedal Komunistično partijo Nemčije. Vsi, ki so mu tedaj doma in v inozemstvu ploskali — zaradi neznanja ali pa zaradi svojih posebnih računov — so morali prej ali siej na svoji koži občutiti, da je to bil le uvod procesa likvidacije osnovnih državljanskih in demokratičnih svobod v Nemčiji. Po razpustitvi Komunistične partije je Hitler prepovedal socialnodemokratsko stranko in vse druge stranke ter sindikalne organizacije, uničil svobodo tiska, zgradil koncentracijska taborišča itd. ter uveljavil v Nemčiji krvavo nacistično diktaturo. Kaj je pomenila za Nemčijo ta diktatura in kam jo je pripeljala, je znano vsemu svetu.

Predsedstvo KP Nemčije je dva dni pred razsodbo Zveznega ustavnega sodišča objavilo v svojem glasilu »Freies Volk« razglas, ki poziva vse demokratične in miroljubne sile v Zvezni republiki, naj protestirajo proti razpustu KP, in pravi: »Dogodki iz leta 1933 še niso pozabljeni. Takrat so po razpustu Komunistične partije razpustili sindikate, prepovedali socialnodemokratsko stranko in zadržali vse ostale stranke. Zato ni samo stvar komunistov, da preprečijo prepoved KP Nemčije. Opozorjamo socialnodemokratske tovariše, opozorjamo vse demokratične in nasprotnike militarizma, da so kmalu po preganjanju in aretacijah komunistov leta 1933 vrgli v zapore in koncentracijska taborišča tudi socialiste, meščanske demokrate in katoličane.«

Nemške politike je zgodovina prav malo izučila. Socialnodemokratski prvaki le govorijo, da je razsodba proti Komunistični partiji brez načelnih razlogov, ničesar pa niso storili, da bi preprečili to nacistično dejanje. Vodi telji krščanskih strank podpirajo Adenauerja. Nacisti pa se veselo in upajo, da bo postopek tak, kot je bil leta 1933 in pozneje.

V pisarni kanclerja Adenauerja sedi podsekretar, neki Globke. Pravijo, da je važna osebnost, desna roka kanclerjeva. Ta Globke je človek, ki je povlečeval Hitlerjev antisemitizem ter ustvaril pravno podlago zloglasnim nacističnim Nürnbergskim zakonom. Adenauerjeva vlada ima sploh zelo prijetljivi odnos do nacistov. Dovoljuje jim, da vedno bolj dvigajo glave in da se obnašajo tako, kot da je prišel njihov čas.

V deželi Reina — Westfalija je 24 visokih državnih funkcionarjev, predvsem v ministrstvu za notranje zadeve, ki so služili Hitlerju kot visoki esesovski oficirji. Ti ljudje torej čuvajo zakone Adenauerjeve Nemčije.

Nacistična funkcionarja sta tudi šefa policije v Kölnu in Bonnu.

V Zahodni Nemčiji deluje 897 militarističnih organizacij nacističnega kova, še posebej pa imajo esesovci 34 svojih organizacij. Te organizacije nemoteno povečujejo Hitlerja, razširjajo nacistične publikacije, netižo razizem, prireajo skupščine in parade, ki jih varujejo Adenauerjevi policaji, da jih delavci ne bi preganili z ulic.

V številnih sodiščih sede nacisti. Značilen je primer, ki se je dogodil v Kölnu. Nekli študentski list je objavil članek, ki je povlečeval Hitlerja in koncentracijska taborišča. Javni tožilec pa tega lista ni zaplenil, češ da »v kazenskem zakonu ni paragrafa, ki bi prepovedoval povečevanje nacistizma.«

Devet minut po razglasitvi razsodbe v palači princa Maksa so policaji vdrli v prostore hamburške partijske organizacije in strankinega glasila »Volkszeitung«, zaplenili imovino in aretirali nekaj komunistov. Enako se je zgodilo v Düsseldorfu, kjer je policija zaplenila imovino lista »Freies Volk«; v Bremenu, Münchenu in drugih mestih. V Münchenu so delavci napovedali protestno zborovanje, policija pa ga je prepovedala. Po vsej deželi je policija v pripravljenosti.

Notranji minister Schröder je novinarjem izjavil, da je bilo »pravčasno poskrbljeno za naglo izpolnitev sodne odločbe« in da so že »paralizirani živci in organizacijski centri Komunistične partije«. Vse je bilo torej že vnaprej domenično in pripravljeno.

Tuji opazovalci v Bonnu se čudijo, da vlada tako krčevito vztraja na prepovedi Komunistične partije, in poudarjajo, da ne vidijo nobenega pravega vzroka za takšen ukrep, še manj pa koristi, ki bi jo prinesel vladi. KP Nemčije je majhna stranka. Pri volitvah dobiva od 4 do 5% vseh oddanih glasov. Notranji vzrok torej ni poglobitven. Bržkone je važnejši zunanji vzrok, pritisk na Vzhodno Nemčijo, poglobitev jez med vzhodnim in zahodnim delom dežele, zaostritev odnosov s socialističnimi deželami, kajti Adenauer iz dna duše sovraži socializem in mednarodno pomiritev. Razpustitev KP Nemčije je res poglobila jez med vzhodnim in zahodnim delom Nemčije in ni škodovala le nemškemu delavskemu gibanju, ampak vsem tistim Nemcem, ki jim je pri srcu usoda njihove domovine.

IZ MEDNARODNEGA DELAVSKEGA GIBANJA

Težave objubljenе dežele

Kolikokrat beremo, da so iz te ali one države odpeljale ladje 800, 1000, 1200 ljudi, največ delavskih družin, v Avstralijo, v to sodobno »objubljeno deželo«. Agenti, ki preprčujejo delavce, naj zapuste svoje domove, ki jim ne dajejo dovolj kruha, govore o Avstraliji kot o deželi, kjer se cedita med in mleko in kjer si lahko vsak zgradi hišo ali kupi avtomobil. Mnogi jim nasedejo; nekateri pa vedo, da je tudi tam trdo življenje, vendar se odločijo za selitev, ker upajo, da bodo v Avstraliji dobili vsaj delo.

Res, trdo je življenje v Avstraliji. Zadnja leta je vsak dan trše. Deželo razjeda precejšnja gospodarska kriza, ki je vedno hušja. Avstraliji grozi inflacija.

Avstralija je dežela s kroničnim primanjkljajem v zunanji trgovini, zato se trudi, da bi zmanjšala uvoz in povečala izvoz. Zaradi tega je na trgu vedno manj blaga, cene pa so vedno večje. Ker je v tej deželi uveljavljena uredba ki zagotavlja avtomatično zvišanje mezd vzporedno z zvišanjem življenjskih stroškov, se seveda tudi meзде večajo. In tako je Avstraliji še težje izvažati blago po konkurenčnih cenah.

Nekateri predlagajo, naj bi problem rešili z začasnimi prepovedjo ali pa vsaj z znatno omejitvijo priseljevanja v Avstralijo. Pravijo, da se že čuti brezposelnost in da so cene narasle zlasti zaradi mnogih priseljenecv (po vojni se jih je zislilo nad milijon), ki so povečali obtož denarja, niso pa sorazmerno s tem povečali tudi proizvodnje. Tako govore nekateri »stari Avstralci«, ki nič kaj prijazno ne gledajo »novih Avstralcev«. Vlada zanika njihove trditve in pravi, da so priseljenecv znatno povečali proizvodnjo, obenem pa tudi precej prispevali k obrambni moči, ter redko naseljene celine. Zato vlada ne namerava omejiti priseljevanja.

Spet drugi predlagajo, naj bi preprečili porast inflacije z odgoditvijo nameravanega zvišanja delav-

skih mezd. Delavske organizacije ta predlog odklanjajo in zahtevajo občutno zvišanje mezd, češ da delavci sami ne bodo nosili bremena inflacije medtem ko imajo kapitalisti ogromne dobičke.

Najti bodo morali drugo rešitev. Nekateri delavske organizacije so jo vladi že pokazale. Predlagale so, naj nacionalizira glavne veje industrije, ki je v veliki večini tuja last. Če se ne upa nacionalizirati industrije, naj vsaj zviša davke kapitalistom in s pridoblenim denarjem dvigne proizvodnjo, poveča izvoz in zboljša življenjske pogoje revnih slojev. Vlada pa, kot kaže za tako rešitev ni navdušena.

Stavka belgijskih rudarjev

Pretekli četrtek je belgijski minister Deluttre, ki je vodil reševanje ponesrečenih rudarjev v rudniku Marcinele, sporočil, da ni nobenega upanja več, da bi kdo izmed rudarjev, ki so še ostali v rudniku, preživel nesrečo. To je bila prva uradna izjava o brezuspešnih prizadevanjih za rešitev rudarjev iz gorečega rudnika.

Do petka zjutraj so prinesli iz rudnika 109 mrtvih in 6 ranjenih rudarjev. V rudniku (975 in 1035 metrov globoko) pa je ostalo še 154 ponesrečenecv, do katerih reševalci še niso mogli prodreti. Požar še vedno besni in ovira reševanje.

Izvršni odbor nacionalnega sindikata belgijskih rudarjev je za petek, 17. avgusta, ko so pokopali 37 žrtev strahotne katastrofe v rudniku Marcinele, napovedal enodnevno splošno stavko. Stavkali so vsi rudarji.

S to stavko so belgijski rudarji zadnjikrat pozdravili svoje mrtve tovariše, obenem pa protestirali proti rudniški upravi in lastnikom rudnika, ki so s svojim materialnim odnosom do zaščitenih naprav povzročili najhujšo rudniško nesrečo v zadnjih petdesetih letih.

Sindikalne organizacije belgijskih rudarjev tudi

odločno zahtevajo, naj bodo njihovi predstavniki zastopani v preiskovalni komisiji, ki bo ugotavljala vzroke katastrofe, ker menijo, da bi brez sodelovanja sindikalnih predstavnikov v preiskovalni komisiji kaj težko ugotovili odgovornost rudniške uprave.

Nad 60.000 italijanskih delavcev, ki delajo v teh premogovnikih, je zagrozilo s stavko in celo s tem, da bodo zapustili Belgijo, če delodajalci ne bodo zboljšali delovnih pogojev v premogovnikih.

Prebivalstvo Marcinele, kjer žive družine ponesrečenih rudarjev, javno izraža svoje nezadovoljstvo zaradi počasnega reševanja ponesrečenecv.

Glasilu belgijske socialistične stranke »Peuples« zahteva, naj vlada nacionalizira premogovnike v vsej deželi in s tem omogoči zboljšanje delovnih pogojev rudarjev.

Sindikati zahtevajo nacionalizacijo

Pretekli četrtek se je 200 predstavnikov sindikalnih organizacij angleške ladjedelniške, letalske in strojne industrije zavzelo za nacionalizacijo teh treh industrijskih vej.

Sindikati ladjedelniške, letalske in strojne industrije Velike Britanije ima 40 organizacij, v katere je vključeno nad 3 milijone delavcev.

Na letni konferenci, ki je bila sredi minulega tedna v Hastingsu, so predstavniki tega sindikata poslali poziv kongresu angleških sindikatov in Izvršnemu odboru laburistične stranke Velike Britanije, naj čim prej zahtevajo nacionalizacijo ladjedelniške, letalske in strojne industrije.

Na konferenci so tudi sprejeli resolucijo, v kateri med ostalim zahtevajo izdelavo narodnega načrta o prenosnih pokojninah in polni zaslužek delavcev med boleznijo.

Ze prvi dan konference so delegati zahtevali znatno zvišanje mezd in uvedbo štirikideseturnega delovnega tedna.